

KORTFATTET
LÆREBOG

PAA GRUNDLAG AF
LUTHERS KATEKISMUS
OG DE HIDTIL BRUGTE LÆREBØGER

ET FORSØG AF

E. BAY OG TH. MOLTKE,
BESTYRENDER AF »ØSTERSØGADENS LATIN- OG REALSKOLE«
OG »COMTESSE MOLTRES PIGESKOLE«.

KJØBENHAVN.
DET NORDISKE FORLAG
BOGFORLAGET
ERNST BOJESEN
1898.

Gennem mange Aars Religionsundervisning, baade med Drengene og Piger, have vi erfaret, at der i den hidtil almindelig brugte Lærebog findes adskilligt, som vanskeligt tilegnes af Børn, medens der paa andre Punkter savnes noget, som Børnene netop trænge til og med Lethed tage imod. Vi driste os derfor, bygget paa denne Erfaring, til at udgive en mindre Lærebog, der udelader saadanne Skriftord, som volde Børnene særlige Vanskeligheder, ja, endog nogle af Luthers Forklaringer paa Steder, hvor vi mene, at der vil udrettes mere ved Samtaler end ved de lange udenad lærte Stykker. Det har været vort Maal gennemgaaende at give Lærestoffet en mere samlet og enkel Form; dog er paa nogle Steder Udviklingen gjort lidt fyldigere. Vort Haab er, ved disse forskellige Ændringer, at gøre Lærebogsundervisningen mere tilgængelig og praktisk anvendelig for Børnene. — Hvad der er udeladt af Skriftord, vil en Lærer gennem Læsning i selve Skriften kunne give Eleverne Anvisning paa; men vi tro i vort Udvalg at have bevaret, hvad der baade i Indhold og Mængde passer for Børnenes Evner. Udeladelsen af Luthers Forklaringer i Bogens sidste Afsnit vil maaske vække Anstød, fordi Luthers lille Katekismus er en symbolsk Bog; men i mange Skoler læres denne i de yngre Klasser, inden Lærebogsundervisningen begynder, og vil i saa Fald ogsaa senere kunne bevares sammen med Lærebogen. Vi have imidlertid fulgt Gangen i Luthers Katekismus, om det end for mange kunde synes naturliger at begynde at tale med barnedøbte om Daaben; men den

Vej, Luther har valgt, tro vi, ligger lettest for Børn; det var ogsaa den Vej, Katekumenerne i Oldkirken fulgte, og enhver kristelig Lærer vil jo dog tale med de smaa om Daaben, ogsaa uden Bog.

Naar vi have tilladt os at benytte Forklaringer af de hidtil brugte Lærebøger, Balslevs, Rørdams, Rindoms o. fl., er det med Taknemmelighed for, hvad disse have lært os, og fordi vi ikke kunde finde bedre Udtryk, passende for Børn, end deres.

Vi takke meget vor Medarbejder, Frk. Josepha Martensen, for den værdifulde Hjælp, hun har ydet os under Udarbejdelsen.

Denne lille Bog have vi først ladet trykke som Manuskript og brugt et Aar igennem i vore Skoler for at prøve den i Stilhed; det er i noget revideret Form, den nu træder frem for Offentligheden.

Østersøgade, Juni 1898.

E. Bay. Th. Moltke.

Indledning.

Som den hellige Skrift beretter, har Gud fra Begyndelsen aabenbaret sig for de første Mennesker, som vare skabte i Hans Billede. De lærte at forstaa deres Barneforhold til Ham og tillige deres Forhold til Jorden, som Gud gav dem at herske over.

Men ved Menneskenes Ulydighed mod Gud blev Barneforholdet til Ham og det lykkelige Herredømme over Jorden forstyrret, og Ufred, Lidelse og Død kom over Menneskene og over hele Jorden.

Dog har Bevidstheden om Gud forplantet sig fra Slægt til Slægt og ligger dybt i den menneskelige Natur, og da Han vedvarende aabenbarer sig i sine Gerninger, kunne alle Mennesker vide noget om Gud, selv om de aldrig havde hørt tale om Ham; thi, naar vi se os om her i Verden, maa den Tanke vækkes hos os: Hvorfra er alt dette kommet? — Og, naar vi lægge Mærke til, med hvilken Visdom alt i Naturen er ordnet, da kunne vi deri se et Vidnesbyrd om en viis og mægtig Gud, som har frembragt, og som styrer det hele. (Rom. 1, 19. 20.)

Sl. 19, 2. Himlene fortælle Guds Ære, og den udstrakte Befæstning forkynder Hans Hænders Gerning.

Gud aabenbarer sig tillige i vort Indre, idet en Stemme inden i os giver os til Kende, om vore Handlinger ere gode eller onde. Denne Stemme, som vi kalde Samvittigheden, kommer ikke fra

os selv, hvad vi kunne se deraf, at den undertiden taler mod vor Villie (den onde Samvittighed). Der maa altsaa være en usynlig Magt, som fremkalder den, og vi erkende deri en hellig og kærlig Gud, som vil advare os mod det onde og opmuntre os til det gode.

Rom. 2, 14. 15. Efterdi Hedningerne, som ikke have Loven, gøre af Naturen Lovens Gerninger, da ere de, enddog de ikke have Loven, sig selv en Lov: de vise Lovens Gerning skreven i deres Hjerter, idet deres Samvittighed vidner med dem, og Tankerne indbyrdes anklage eller forsvare hverandre.

Men vor Samvittighed er bleven sløvet ved Sunden, saa at vi ikke altid hverken kunne eller ville høre, hvad Gud taler til os gennem den (Samvittigheden sover); derfor trænge vi til, at Gud aabenbarer sig tydeligere, og dette har Han gjort i sit Ord.

Først udvalgte Gud i gamle Dage Israels Folk og aabenbarede sig gennem Aarhundreder særlig for dette.

Men endelig aabenbarede Gud sig i hele sin Fylde, da Han sendte sin Søn, Jesus Kristus, Guds levende Ord, her ned paa Jorden.

Hebr. 1, 1. Efter at Gud fordum havde talt mange Gange og paa mange Maader til Fædrene ved Profeterne, saa har Han i disse sidste Dage talt til os ved Sønnen.

Guds Ord er betroet den kristne Menighed og lever og lyder bestandig i denne. Beretningen om Guds Aabenbaring i Hans Ord er opbevaret i Bibelen, som er skreven af Profeter, Apostle og andre hellige Mænd, som bleve vejledede dertil af Guds Aand. Bibelen, eller den hellige Skrift, deles i det gamle og det nye Testaments Bøger.

Det gamle Testamente (den gamle Pagt) viser hen til Frelseren, som skulde komme, ved Loven, der skulde berede Hjerterne for Evangeliet, ved Spaadommene om Frelseren og Forbillederne paa Ham, og i det hele ved Fortællingen om Guds Førelser med Israels Folk.

Det nye Testamente (den nye Pagt) fortæller om Frelseren, som er kommen, Jesus Kristus.

Bibelen indeholder saaledes Loven og Evangeliet. Loven lærer os, hvad Guds hellige Villie kræver af os; Evangeliet lærer os, hvad Guds hellige Kærlighed har gjort og endnu gør til vor Frelse.

Joh. 1, 17. Loven er givet ved Moses, Naaden og Sandheden er vorden ved Jesus Kristus.

2. Tim. 3, 15—17. Du kender fra Barndom af den hellige Skrift, som kan gøre dig viis til Salighed ved Troen paa Kristus Jesus. Den ganske Skrift er indblæst af Gud og nyttig til Lærdom, til Overbevisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed, at det Guds Menneske maa vorde fuldkomment, dygtiggjort til al god Gerning.

Loven.

Guds hellige Lov er indbefattet i de ti Bud, som Gud gav Israels Folk paa Sinai Bjerg ved Moses. I dem værner Gud om Menneskelivet i alle dets Grundforhold.

Matth. 5, 17. 18. Jesus sagde: Mener ikke, at jeg er kommen for at opløse Loven eller Profeterne; jeg er ikke kommen at opløse, men at fuldkomme. Thi sandelig siger jeg eder: indtil Himmelen og Jorden forgaa, skal end ikke det mindste Bogstav eller en Tøddel forgaa af Loven, indtil det sker alt sammen.

Hovedsummen af alle Guds Bud er Kærlighedsbudet:

Matth. 22, 37—40. Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerte og af din ganske Sjæl og af dit ganske Sind. Dette er det første og store Bud. Men det andet er ligesom dette: Du skal elske din Næste som dig selv. Af disse to Bud hænger al Loven og Profeterne.

Vor Kærlighed skal strække sig til alle Mennesker, endog til vore Fjender; og enhver, som vi have Lejlighed til at vise Kærlighed imod, er vor Næste. I særlig Grad er dog den vor Næste, som Gud lader os leve i nærmest Forbindelse med, saasom Ægtefælle, Forældre, Børn, Søsken, Venner, Landsmænd, Trosfæller o. s. v.

Luk. 10, 29 ff. Lignelsen om den barmhjertige Samaritan.

Matth. 7, 12. Alt, hvad I ville, at Menneskene skulle gøre mod eder, det gør I ogsaa mod dem, thi saadan er Loven og Profeterne.

Matth. 5, 44. 45. Elsker eders Fjender, velsigner dem, som eder forbande, gør dem godt, som eder hade, og beder for dem, som gøre eder Skade og forfølge eder; paa det I kunne vorde eders Faders Børn, som er i Himmelen, thi Han lader sin Sol opgaa over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige.

De ti Bud.

Det første Bud.

Du maa ikke have andre Guder for mig!

Det er: Vi skulle over alle Ting frygte, elske og forlade os paa Gud. (Luther).

Dette Bud indtager den første Plads, fordi fuldkommen Lydighed mod dette vilde være fuldkommen Lydighed mod alle de andre.

Der er kun een sand Gud, alle Tings Skaber og Herre, men der er mange Mennesker, som endnu ikke kende Ham; dem kalde vi Hedninger, og de dyrke Afguder, det er: De tilbede Skabningen i Stedet for Skaberen (Rom. 1, 25). Den sande Gud er den levende Gud, alle Tings Skaber og Herre, som aabenbarer sig gennem sit Ord, i Modsætning til de døde Afguder, som Skriften derfor kalder »de stumme« (1. Kor. 12, 2).

Til det første Bud knyttede sig i den gamle Pagt Forbudet mod Billeddyrkelse, som betyder,

at man ikke maa gøre et synligt Billede af Gud og tilbede dette. (Guldkalven o. s. v.)

Es. 45, 5. Jeg er Herren, og ingen ydermere; foruden mig er ingen Gud.

Matth. 4, 10. Jesus sagde: Du skal tilbede Herren din Gud og tjene Ham alene.

Ogsaa vi fristes til at frygte, elske og forlade os paa andet i højere Grad end paa Gud: Vor egen Person, andre Mennesker og denne Verdens Ting, f. Eks. Penge, Klæder, Mad, Fornøjelser, Ære o. s. v., kunne blive vore Afguder.

1. Joh. 2, 15—17. Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som ere i Verden! Dersom nogen elsker Verden, da er Faderens Kærlighed ikke i ham. Thi alt det, som er i Verden, Kødets Lyst og Øjnenes Lyst og Livets Hoffærdighed, er ikke af Faderen, men af Verden. Og Verden forgaar og dens Lyst; men den, som gør Guds Villie, bliver til evig Tid.

Guds Væsen er Kærlighed. Han elsker os og vil, at vi skulle elske Ham. Han har givet os Evnen til at elske, idet han skabte os i sit Billede.

1. Joh. 4, 16. Gud er Kærlighed, og hvo, som bliver i Kærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham.

1. Joh. 4, 19. Vi elske Ham, fordi Han elskede os først.

Alle Guds Egenskaber staa i Kærlighedens Tjeneste.

Gud er evig, det vil sige: Han har altid været til, og Han dør aldrig. Han vil give os det evige Liv i Samfund med sig.

Sl. 90, 2. Før Bjergene bleve til, og du dannede Jorden, ja, fra Evighed og til Evighed er du Gud.

2. Pet. 3, 8. Een Dag er for Herren som tusinde Aar, og tusinde Aar som een Dag.

Gud er uforanderlig, thi Han er evig den samme, og Han viser os dette i sin Trofasthed.

Jak. 1, 17. Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra og kommer ned fra Lysenes Fader, hos hvem der ikke er Forandring eller Skygge af Omskiftelse.

Gud er almægtig: Han kan alt, hvad Han vil. Han bruger sin Magt til sine Skabningers Vel.

1. Mos. 18, 14. Herren sagde til Abraham: Mon noget skulde være umuligt for Herren? (sammenlign Engelenes Ord til Jomfru Maria, Luk. 1, 37).

Gud er allestedsnærværende: Han virker med sin Kraft overalt; Han kan derfor altid beskytte os, hvor som helst vi ere, og ingen kan undfly Ham.

Sl. 139, 7—10. Hvor skal jeg gaa hen fra din Aand, og hvor skal jeg fly fra dit Ansigt? Farer jeg op til Himmelen, da er du der, og reder jeg Seng i Underverdenen, da er du der; vilde jeg tage Morgenrødens Vinger, vilde jeg bo ved det yderste Hav, saa skulde ogsaa der din Haand føre mig, og din højre holde mig fast.

Ap. G. 17, 27—28. Han er sandelig ikke langt fra nogen af os; thi i Ham leve, røres og ere vi.

Gud er alvidende og alviis: Han kender alt, og Han udfører alt paa bedste Maade.

Sl. 139, 1—4. Herre, du ransager og kender mig; hvad enten jeg sidder eller staar op, da ved du det; du forstaar min Tanke langt fra. Du omgiver min Sti og mit Leje; du kender grant alle mine Veje. Der er ikke et Ord paa min Tunge, uden at du, o Herre, ved det alt sammen.

Sl. 104, 24. Herre, hvor mange ere dine Geringer! du gjorde dem alle viseligen.

Gud er hellig: Han elsker det gode og hader det onde; deri vil Han, at vi skulle ligne Ham.

1. Pet. 1, 15. Efter den hellige, som kaldte eder, vorder og I hellige i al Omgængelse.

Gud er retfærdig: Han lader det gode faa Fremgang og Løn, og Han hemmer og straffer det onde.

Gal. 6, 7. Farer ikke vild! Gud lader sig ikke spotte; thi, hvad et Menneske saar, det skal han og høste.

Gud er Aand: Han er en Personlighed, ophøjet over alt og Ophav til alt. Han er Livets Kilde, fra hvem alt, hvad der lever, har sin Oprindelse.

Joh. 4, 24. Gud er Aand, og de, som Ham tilbede, bør tilbede i Aand og Sandhed.

At tilbede Gud i Aand og Sandhed er at tilbede den sande Gud paa den rette Maade. Vor Gudsdyrkelse maa være inderlig, alvorlig og ærlig, ikke udvortes, overfladisk og hyklerisk, men saaledes, at vi over alle Ting frygte, elske og forlade os paa Ham.

Vi skulle frygte Gud, saa at alene Tanken om Hans hellige Nærværelse afholder os fra det onde. Dette maa dog ikke være Frygt for Straf, men Frygt for at gøre Ham imod, som vi elske (Ærefrygt).

Ordsp. 16, 6. Ved Herrens Frygt viger man fra det onde.

1. Joh. 4, 18. Frygt er ikke i Kærlighed; men den fuldkomne Kærlighed driver Frygten ud.

Vi skulle elske Gud, saa at vi have vor højeste Glæde i Samfundet med Ham og i at gøre Hans Villie.

1. Joh. 5, 3. Dette er Kærlighed til Gud, at vi holde Hans Bud, og Hans Bud ere ikke svære.

Vi skulle forlade os paa Gud, saa at vi trygt lægge alt i Hans Haand, thi Han alene kan hjælpe os, og Han alene ved, hvad der tjener os bedst.

Ordsp. 3, 5. Forlad dig paa Herren af dit ganske Hjerte, men forlad dig ikke fast paa din Forstand.

1. Pet. 5, 7. Kaster al eders Sorg paa Gud, thi Han har Omsorg for eder.

Es. 55, 8—9. Mine Tanker ere ikke eders Tanker, og eders Veje ere ikke mine Veje, siger Herren; thi, ligesom Himmelen er højere end Jorden, ere mine Veje højere end eders Veje, og mine Tanker højere end eders Tanker.

Det andet Bud.

Du maa ikke tage Herren din Guds Navn forfængeligen!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ved Hans Navn ikke bande, sværge, gøre Trolddom,

lyve eller bedrage, men i al vor Trang paakalde det, bede, love og takke. (Luther).

Guds Navn skal være os saa dyrebart, at vi ikke misbruge det, hverken til at ønske ondt over os selv eller andre, ej heller i tankeløs Tale, saa vi enten kalde Gud til Vidne paa de ubetydeligste Ting eller beraabe os paa Guds Navn, naar vi ere bange for ikke at blive troede.

Matth. 5, 34—37. I skulle aldeles ikke sværge, men eders Tale skal være ja, ja og nej, nej, men hvad der er over dette, er af det onde.

At gøre Trolddom betyder ved Guds Navn at ville frembringe overnaturlige Virkninger, som om Gud var i vor Magt, f. Eks. at mane Aander frem, aabenbare skjulte Ting og deslige. Meget af dette beror paa Indbildning og Bedrag, men ikke alt; Bibelen taler om Trolddom og forbyder den. Der er meget hemmelighedsfuldt mellem Himmel og Jord; men, naar Gud ikke har aabenbaret os noget derom, skulle vi ikke beskæftige os dermed, og ikke af Nysgerrighed lade os lokke dertil eller af Overtro lade os skræmme deraf.

Det er ogsaa Synd at paakalde Djævelens Navn, hvem vi ifølge vor Daabspagt skulle forsage.

Det er ikke stridende mod Guds Bud, at vi aflægge Ed, naar Øvrigheden kræver det. Dersom Menneskene altid talte Sandhed, behøvede deres Vidnesbyrd kun at være et Ja eller et Nej; men Synden har gjort det nødvendigt, at Vidnesbyrdet maa bekræftes med en Ed. Men Mened er en gruelig og formastelig Misbrug af Guds Navn.

Hebr. 6, 16. Menneskene sværge ved en større, og Eden er dem en Ende paa al Tvist til Stadfæstelse.

Vi bruge Guds Navn paa rette Maade, naar vi paakalde Ham i Sorg og i Glæde, bede, love og takke.

Sl. 103, 1. 2. Min Sjæl, lov Herren, og alt, hvad i mig er, love Hans hellige Navn! Min Sjæl, lov Herren og glem ikke alle Hans Velgerninger.

Ef. 5, 20. Siger altid Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn.

Det tredje Bud.

Kom Hviledagen i Hu, at du holder den hellig!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ikke foragte Prædiken og Hans Ord, men holde det helligt, gerne høre og lære det. (Luther).

Hviledagen er en Naadegave, som Gud i sin Visdom og Godhed har anordnet, for at Menneskene ikke skulle fortabe sig i det jordiske, men opvækkes og styrkes til at tjene Ham.

Naar Gud har givet os en Hviledag, ligger deri den Fordring, at vi skulle arbejde. Allerede i den syndfri Tilstand, i Paradiset, skulde Menneskene arbejde (dyrke og vogte Haven).

Kol. 3, 16. Lader Kristi Ord bo rigeligen iblandt eder i al Visdom, saa at I lære og paamine hverandre med Salmer og Lovsange og aandelige Viser, idet I synge yndeligen for Herren i eders Hjerter.

Luk. 11, 28. Salige ere de, som høre Guds Ord og bevare det.

Luk. 8, 5—15. Lignelsen om Sædemanden.

2. Mos. 23, 12. I seks Dage skal du gøre dit Arbejde; men paa den syvende Dag skal du holde Hviledag.

Jødernes Hviledag (Sabbat) var den syvende Dag i Ugen, Lørdag, til Minde om Guds Hvile efter Skabelsen, og de helligholdt den ved fuldkommen Hvile.

De Kristnes Hviledag er den første Dag i Ugen, Søndag, Kristi Opstandelsesdag, og vi helligholde den, dels ved at deltage i Menighedens Gudstjeneste, eller, hvis vi ere forhindrede deri, ved Husandagt eller anden Opbyggelse, dels ved at hvile og forfriske os efter det daglige Arbejde.

Jødernes Hovedfester, som vare paabudte i Loven, vare foruden Sabbaten: De tre Forsamlingsfester: Paaske, Pinse og Løvsalsfesten, og den store Forsoningsfest.

De Kristnes Hovedfester ere foruden Søndagen: Jul, Paaske og Pinse.

Den kristelige Gudstjeneste bestaar af Bøn, Sang, Oplæsning af Skriften, Prædiken og Sakramenternes Forvaltning.

Matth. 18, 20. Hvor to eller tre ere forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem.

Det fjerde Bud.

Du skal ære din Fader og din Moder!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ikke foragte vore Forældre og Herrer eller fortørne dem, men holde dem i Ære, tjene, lyde, elske og agte dem. (Luther.)

Dette Bud befaler os ikke alene at ære vore Forældre og dem, der staa os i Forældres Sted, men enhver overordnet Myndighed, som har Ret til at byde over os; thi al saadan Myndighed er en guddommelig Ordning, og den Ærbødighed, vi vise de Mennesker, der have at byde over os som Guds Stedfortrædere, skal være en Afglans af vor Ærefrygt for Gud. De vigtigste Forhold, hvori saadan Myndighed fremtræder, ere: Familien, Skolen, Kirken, Staten.

Ef. 6, 1—3. I Børn! lyder eders Forældre i Herren; thi dette er ret. Ær din Fader og din Moder, hvilket er det første Bud med Forjættelse, at det maa gaa dig vel, og du maa længe leve paa Jorden.

Rom. 13, 1. 2. 5. Hvert Menneske være de foresatte Øvrigheder underdanig; thi der er ikke Øvrighed uden af Gud, men de Øvrigheder, som ere, har Gud beskikket, saa at, hvo som sætter sig mod Øvrigheden, modstaar Guds Anordning; men de, som modstaa, skulle faa deres Dom. — Derfor er det fornødent at være underdanig, ikke alene for Straffens Skyld, men ogsaa for Samvittighedens.

Matth. 22, 21. Giver Kejseren, hvad Kejserens er, og Gud, hvad Guds er.

I Budet ligger tillige en Formaning til de over-

ordnede om at være saaledes, at de kunne indgy Ærefrygt og derved gøre Pligten let. De skulle, som Guds Stedfortrædere, retlede deres underordnede i Kærlighed og Tugt og ved et godt Eksempel.

Ordsp. 13, 24. Den, som elsker sin Søn, tug ham tidlig.

Ef. 6, 4. I Fædre! opirrer ikke eders Børn, og opfoder dem i Tugt og Herrens Formaning.

Kol. 4, 1. I Herrer! beviser Tjenerne, hvad og billigt er, vidende, at I ogsaa have en Herre Himmelen.

Det femte Bud.

Du maa ikke ihjelslaa!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ikke gøre vor Næste nogen Skade eller Fortræd paa hans Legeme, men hjælpe ham og staa ham bi i Legemsfare. (Luther.)

I dette Bud værner Gud om Menneskets Liv mod Mord og Djævelens Gerning; den, der begaar Mord fornægter Kærligheden og gør Oprør mod Gud, som har givet Livet, og som ene har Ret til at tage de Bevæggrunden til Mord er onde Lidenskaber, som Had, Skinsyge (Kain), Vrede, Hævnngerrighed (Herc dias), Misundelse, Begærlighed (Akab og Jesabel).

Drab fremgaar af Overilelse, Hidsighed o. s. v. Dette er ogsaa Synd, men i ringere Grad end overlagt Mord.

Det femte Bud forbyder os i det hele at gøre vor Næste nogen Skade paa hans Legeme og Helbred, f. Eks. ved Vold, ved at paalægge ham Arbejde som er over hans Kræfter, ved at paadrage ham Sorg og Bekymring eller ved utidig Vrede.

Dog er der en hellig, retfærdig Vrede, som vi skulle føle, naar Guds Navn og Hans Rige krænkes. (Jesus renser Templet).

1. Joh. 3, 15. Hver den, som hader sin Broder, er en Manddraber, og I vide, at ingen Manddraber har det evige Liv blivende i sig.

Rom. 12, 19. Hævner eder ikke selv, I elskelige! men giver Straffen Tid; thi der er skrevet: Hævnen hører mig til; jeg vil betale, siger Herren.

Ef. 4, 26. Blive I vrede, da synder ikke, Solen gaa ikke ned over eders Fortørnelse.

Ogsaa Raahed og Vold mod Dyrene er Synd mod det femte Bud; thi det udspringer af et hjerteløst Sindelag, som ogsaa vil føre til Hjerteløshed mod Menneskene!

Vi skulle hjælpe hverandre, ej blot i legemlig Fare, men ogsaa aandeligt, saa at vi vogte os for ved slet Eksempel at give Forargelse, men vi skulle omgaas hverandre saaledes, at Livet faar Indhold og Værdi.

Luk. 17, 1. 2. Det er umuligt, at Forargelser ej skulde komme, men ve den, ved hvilken de kommer! Det var ham bedre, om en Møllesten blev hængt om hans Hals, og han blev kastet i Havet, end at han skulde forarge en af disse smaa.

Menneskelivet tilhører Gud; derfor er Selvmord lige saa stor Synd som Mord, Bevæggrunden er som oftest Fortvivlelse, det vil sige Vantro. Menneskene behøve aldrig at fortvivle; hos Gud er altid Hjælp.

Rom. 14, 7. 8. Ingen af os lever sig selv, og ingen dør sig selv; thi baade dersom vi leve, leve vi Herren, og dersom vi dø, dø vi Herren; derfor, enten vi leve, eller vi dø, ere vi Herrens.

Dødsstraf er Samfundets Nødværge mod indre Fjender; Krigen dets Nødværge mod ydre Fjender; disse Ting ere »af det onde«; men det onde ligger hos Forbryderen og hos den, som voldte Krigen.

1. Mos. 9, 6. Hvo, som udøser Menneskets Blod, ved Mennesket skal hans Blod udøses; thi Gud gjorde Mennesket i sit Billede.

Rom. 13, 4. Øvrigheden bærer ikke Sværdet for-gæves.

Saaledes kan det ogsaa blive Pligt at sætte sit eget Liv til, f. Eks. ved at lide Martyrdøden for

Guds Riges Skyld, i Krigen for Fædrelandet, for at redde andre Menneskeliv, ved at pleje syge o. s. v.

Joh. 15, 13. Ingen har større Kærlighed end denne, at en sætter sit Liv til for sine Venner.

Det sjette Bud.

Du maa ikke bedrive Hor!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi leve kysk og tugtig i Ord og Gerninger, og at enhver elsker og ærer sin Ægtefælle. (Luther).

Dette Bud angaar Ægtefolk, at de skulle leve kærligt og trofast med hinanden til gensidig Hjælp. Ægteskabet er den livsvarige Forbindelse mellem een Mand og een Kvinde, som Gud har indstiftet. Til et ret kristeligt Ægteskab hører Fællesskab i Troen.

1. Mos. 2, 18. Herren sagde: Det er ikke godt, at Mennesket er ene; jeg vil gøre ham en Medhjælp til at være hos ham.

Kun Døden bør skille Ægtefolk fra hinanden. Ægteskabsskilsmisse er »af det onde«, det vil sige, Synden er Skyld deri.

Matth. 19, 6. Hvad Gud har sammenføjet, skal Mennesket ikke adskille.

Men dette Bud angaar ikke alene Ægtefolk, men alle Mennesker i alle Aldre. Vi skulle bede Gud om et rent Hjerte og ikke besmitte os med urene Tanker, ej heller lytte til, tale om eller deltage i noget urent og usømmeligt, som Apostelen Paulus skriver, Ef. 5, at »ublu Væsen, gækkelig Snak eller letfærdig Skæmt ej sømmer sig for de hellige«.

Sl. 51, 12. Gud, skab mig et rent Hjerte og forny en stadig Aand inden i mig.

Ef. 4, 29. Ingen raadden Snak udgaa af eders Mund, men saadan Tale, som er god til fornøden Opbyggelse.

Dette Bud befaler os i det hele at beherske vort Legemes onde Lyster, saa at vi ikke give efter for Ladhed, Magelighed, Slikvorenhed, Kræseri, Fraadseri, Drukkenskab, Blødagtighed o. s. v.

1. Kor. 6, 19. 20. Vide I ikke, at eders Legeme er den Hellig-Aands Tempel, som er i eder. I ere dyrekøbte; ærer derfor Gud i eders Legeme og eders Aand, hvilke høre Gud til.

Det syvende Bud.

Du maa ikke stjæle!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ikke tage vor Næstes Penge eller Gods eller bringe det til os ved falsk Vare og Handel, men hjælpe ham at fremme sin Næring og bevare sit Gods. (Luther).

I dette Bud værner Gud om Menneskets Ejendom. At stjæle er at tage noget, man ikke har Ret til. Man kan stjæle paa mange Maader, ved Røveri, Tyveri, Bedrageri, ved at laane eller gøre Gæld uden at betale tilbage, ved ikke at arbejde, men ligge andre til Byrde, tigge uden at trænge, ved ikke at svare Skat til Øvrigheden, ved at forholde Arbejderne deres Løn, give for lidt i Maal og Vægt, ved at forfalske Varer, og meget andet.

Men man kan ogsaa stjæle andet end Penge og Gods, f. Eks. Venner, Tanker, Tid, Stilling o. s. v.

1. Kor. 6, 10. Tyve og Røvere skulle ikke arve Guds Rige.

Rom. 13, 7. Betaler alle, hvad I ere dem skyldige, den, som I ere Skat skyldige, Skat, den, som Told, Told, den, som Frygt, Frygt, den, som Ære, Ære.

Alt det, vi eje, Penge, Klæder o. s. v., kan komme til os ved Gave, Arv eller ved eget Arbejde; men i Virkeligheden er det Gud, som giver os det til at forvalte det i Hans Tjeneste. Den gerrige, som kun lever for at skrabe Penge sammen, og den ødsle, som kun bruger sit Gods til jordisk Nydelse, regne dette for deres eget og glemme, at de skulle staa Gud til Regnskab derfor. Vi skulle bruge vor Ejendom med Troskab, beflitte os paa Nøjsomhed og Sparsommelighed, Arbejdsomhed og Godgørenhed og være ærlige og redelige i det, som Mennesker betro os.

Ap. G. 20, 34. 35. Apostelen Paulus sagde: I vide selv, at disse Hænder have tjent for min Nødtørft og for dem, som ere med mig. Jeg viste eder i alle Ting, at det bør os saaledes at arbejde og komme de skrøbelige til Hjælp, og at ihukomme den Herres Jesu Ord, hvorledes Han selv har sagt: Saligt er det at give, hellere end at tage.

1. Joh. 3, 17. 18. Den, som har denne Verdens Gods og ser sin Broder lide Mangel og lukker sit Hjerte for ham, hvorledes bliver Guds Kærlighed i ham? Mine Børn, lader os ikke elske med Ord og med Tunge, men i Gerning og Sandhed.

Matth. 19, 16. ff. Den rige Yngling.

Luk. 12, 16. ff. Den rige Bonde.

Luk. 16, 19. ff. Den rige og den fattige.

Det ottende Bud.

Du maa ikke sige falsk Vidnesbyrd imod din Næste!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ikke falskelig lyve paa vor Næste, forraade ham, bagtale ham eller skaffe ham ondt Rygte, men vi skulle undskylde ham og tale godt om ham og optage alt i bedste Mening. (Luther.)

I dette Bud værner Gud om Menneskets Ære. Det forbyder al Løgn; vi skulle tale Sandhed om og med vor Næste, tie og tale i rette Tid.

Jak. 3, 5—6. Tungen er et lidet Lem, men pukker storligen. Se, en liden Ild, hvor stor en Skov antænder den! Ogsaa Tungen er en Ild. — Den sætter Slægt efter Slægt i Brand, selv sat i Brand af Helvede.

Det falske Vidnesbyrd mod Næsten kan være: I ond Hensigt at anklage ham, Bagtalelse, Rygters Udbredelse, Sladder. (Med Sladder maa ikke forveksles, at man bør aabenbare Synd, enten af egen Drift, eller naar de, der have Myndighed over os, forlange det, for derved at forebygge Ulykke, eller for at den skyldige kan blive standset i sin Synd). Inden vi fortælle noget nedsættende om vor Næste,

bør vi spørge os selv: Er det sandt? Er det nødvendigt? Er det kærligt?

Sl. 34, 14. Bevar din Tunge fra ondt, og dine Læber, at de ikke tale Svig.

Matth. 7, 1—3. Dømmer ikke, at I ikke skulle dømmes; thi med hvad Dom I dømme, skulle I dømmes, og med hvad Maal I maale, skal eder igen maales. Men hvi ser du Skæven, som er i din Broders Øje, men Bjælken i dit eget Øje bliver du ikke var?

Snart fristes vi til Løgn af Frygt for Straf, snart af Begærlighed efter at opnaa et eller andet. Der er Vaneløgne, Overdrivelsesløgne, Høflighedsløgne, Praleri, Smigreri, Indbildningsløgne, de saakaldte Nødløgne o. s. v.

Vi skulle, som Skriften siger, være »Sandheden tro i Kærlighed«. Sandt er vort Ord, naar det er Udtryk for det, som virkelig bor i vort Hjerte; men kun, naar det tillige aabenbarer Hjertets Kærlighed, er det et godt Ord.

1. Pet. 4, 8. Haver for alle Ting en inderlig Kærlighed til hverandre; thi Kærlighed skal skjule Synders Mangfoldighed.

Det niende Bud.

Du maa ikke begære din Næstes Hus!

Det tiende Bud.

Du maa ikke begære din Næstes Hustru, eller hans Svend eller Pige, hans Okse eller Asen, eller noget, der hører din Næste til!

Det er: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi ikke efterstræbe vor Næstes Arv eller Hus, ikke fratage ham hans Hustru, Tyende eller Fæ, ikke afnøde ham dem eller vende dem fra ham, men tilholde dem til at blive og gøre, hvad de ere skyldige. (Luther*).

*) Luthers Forklaring til det niende Bud er her forkortet og føjet sammen med den til det tiende.

Disse Bud tale om Begærligheden eller den onde Lyst i Hjertet, som i sig selv er Synd, og som er Roden til al Synd i Tanke, Ord og Gerning; og de indskærpe, at Gud ikke vil nøjes med en blot udvortes Lydighed. Dersom man ikke vogter paa den onde Begærlighed, bliver den sædvanlig til Gerning. (Kain, David, Akab).

Vi skulle derimod nøjes med det, vi have, og unde vor Næste, hvad Gud har givet ham.

Matth. 16, 26. Hvad gavner det Mennesket, om han vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Sjæl?

1. Kor. 13, 5. Kærligheden søger ikke sit eget. Til de ti Bud knyttede Gud følgende Trusel og Forjættelse:

Jeg, Herren din Gud, er en nidkær Gud, som hjem søger Fædrenes Synd paa Børnene indtil tredje og fjerde Led over dem, som hade mig; men dem, som elske mig og holde mine Bud, dem gør jeg vel i tusinde Led.

Præd. 12, 13. Enden paa Sagen, naar alting er hørt, er denne: Frygt Gud og hold Hans Bud; thi det bør ethvert Menneske gøre.

Vi have ikke opfyldt Guds hellige Lov, og vi kunne ikke opfylde den; thi vi ere alle bundne i Syndens Trældom.

1. Joh. 1, 8. Dersom vi sige, at vi ikke have Synd, bedrage vi os selv, og Sandheden er ikke i os.

De første Mennesker vare skabte uden Synd; men de lod sig af Djævelen forføre til Vantro og derved til Ulydighed mod Gud; saaledes begyndte Synden med Vantro, og Vantro er altid Hovedsynden, fordi den sønderriver Forholdet til Gud. Fra de første Mennesker har Synden forplantet sig til alle, saa alle Mennesker fødes med en syndig Natur eller med Arvesynd.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden ved eet

Menneske, og Døden ved Synden, og Døden trængte igennem til alle, idet de syndede alle.

Joh. 8, 44. Djævelen var en Manddraber fra Begyndelsen og blev ikke bestaaende i Sandheden; thi Sandhed er ikke i ham. Naar han taler Løgn, taler han af sit eget; thi han er en Løgner og Løgnens Fader.

Arvesynden er en Fordærvelse i Menneskets Sjæl, saa at vi af Naturen ikke have nogen sand Gudsfrygt, men derimod Tilbøjelighed til det onde. Denne medfødte Syndighed bryder ud i flere Slags Synder.

Synden kan ske indvortes i Tanker og Begæringer, eller tillige udvortes i Ord og Gerninger.

Matth. 12, 34. 36. Af Hjertets Overflodighed taler Munden. — Men jeg siger eder, at Menneskene skulle gøre Regnskab paa Dommens Dag for hvert utilbørligt Ord, de have talet.

Naar man gør, hvad Gud har forbudt, kaldes det Overtrædelsessynd, og, naar man undlader at gøre, hvad Gud har befalet, kaldes det Efterladenhedssynd.

Nogle Mennesker leve uden Gud, give sig hen i Synd og synde med Forsæt. Andre Mennesker føre vel et retskaffent Liv, men leve dog uden Gud; baade disse og hine trænge til Omvendelse, da kun Troen paa Gud kan frelse os, og kun den kan rense fra Synd. De, som tro paa Gud, stræbe at opfylde Hans Lov og stride mod Synden; men de synde dog af Skrøbelighed.

Til Skrøbelighedssynder høre Uvidenhedssynder og Overilelsessynder.

Rom. 7, 18. 19. Jeg ved, at i mig, det er i mit Kød, bor ikke godt. Villien har jeg vel, men at udrette det gode formaar jeg ikke; thi det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke; men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg.

Det onde kan faa en saadan Magt over et Menneske, at han til sidst bliver forhærdet, saa at ingen Advarsel mere virker paa ham.

Matth. 13, 15. Jesus siger om Jøderne: Dette Folks Hjerter er blevet forhærdet, og med Ørerne høre de tungt, og deres Øjne have de tillukt, paa det de ikke skulle komme til at se med Øjnene og høre med Ørerne og forstaa med Hjertet og omvende sig, at jeg maatte helbrede dem.

Naar et ugudeligt Menneske lader, som om han var gudfrygtig, kalder man ham en Hykler.

Matth. 23, 27. 28. Jesus sagde: Ve eder, I skriftkloge og Farisæer! thi I ere ligesom kalkede Grave, hvilke synes dejlige udvortes, men indtil ere de fulde af døde Ben og al Urenhed. Ligesaa synes og I vel udvortes retfærdige for Menneskene, men indvortes ere I fulde af Øjenskalkhed og Uret.

Med Synden er al timelig Nød og Døden kommen ind i Verden over al Skabningen. Men, skønt timelig Nød rammer Menneskene, fordi de ere Syndere, maa vi dog ikke mene, at, jo mere et Menneske lider her i Verden, jo syndigere er det; thi det er først i det andet Liv, at Guds Retfærdighed fuldkommen skal aabenbares.

Joh. 9. Den blindfødte.

Luk. 16. Den rige og den fattige.

Jobs Historie.

Det kan være en Velgerning af Gud, at Han sender os Sorger og Lidelser; thi derved vil Han drage vort Hjerter fra Verden til sig. Dog kunne Sorger og Lidelser ogsaa komme som Straffedomme. (Jerusalems Ødelæggelse).

Hebr. 12, 5. 6. Min Søn, agt ikke Herrens Revselse ringe, vær heller ikke forsagt, naar du tugtes af Ham, thi, hvem Herren elsker, den revser Han.

Luk. 15. Lignelsen om den tabte Søn.

Naar Skriften taler om Døden, er det i tre Betydninger: 1) Den legemlige Død, Skilsmisse mellem Aand og Legeme, 2) den aandelige Død, Skilsmisse mellem Gud og Mennesket, 3) den evige Død, den evige Skilsmisse fra Gud.

Af Guds Naade kunne vi frelses fra den aandelige og evige Død, medens den legemlige Død ram-

mer alle, undtagen dem, der ved Kristi Genkomst optages i Hans Rige.

Rom. 6, 23. Syndens Sold er Døden, men Guds Naadegave er et evigt Liv i Kristus Jesus, vor Herre.

Synden gør til sidst dem evig ulykkelige, der ikke ville modtage den Frelse, som Gud i sin Naade rækker os i den kristne Tro.

Troen.

»Jeg tror paa Gud« betyder, at jeg er fuldt forvisset om, at Han er til, og at jeg sætter al min Lid til Ham.

Hebr. 11, 1. Troen er en Bestandighed i det, som haabes, en fast Overbevisning om det, som ikke ses.

Hebr. 11, 6. Uden Tro er det umuligt at behage Gud, thi det bør den, som kommer frem for Gud, at tro, at Han er til, og at Han bliver deres Belønner, som søge Ham.

Joh. 20, 29. Salige ere de, som ikke have set og dog troet.

Den ene sande Gud har aabenbaret sig for os som den treenige Gud: Faderen, Sønnen og Hellig-Aanden. Disse tre Personer ere fuldkomment lige i Magt, Visdom og alle andre Egenskaber. De ere tre Personer, men dog eet guddommeligt Væsen. Dette er vel ufatteligt for den menneskelige Forstand, men det er ej heller ved Hjælp af Forstanden, men ved Troen, at vi lære den treenige Gud at kende.

Matth. 28, 19. Jesus sagde: Gaar hen og gør alle Folk til mine Disciple ved at døbe dem til Faders, Sønnens og den Hellig-Aands Navn.

Den første Trosartikel.

Skabelsen.

Jeg tror paa Gud Fader, den Almægtige, Himmelen og Jordens Skaber.

Det er: Jeg tror, at Gud har skabt mig samt alle Skabninger, har givet og endnu opholder mig Legeme og Sjæl, Øjne, Øren og alle Lemmer, Fornuft og alle Sanser; dertil Klæder og Sko, Mad og Drikke, Hus og Hjem, Hustru og Børn, Mark, Fæ og alt godt; at Han rigelig og daglig forsørger mig med al Nødtørft og Næring for dette Legeme og Liv, beskærmer mig mod al Fare, vogter og bevarer mig for alt ondt; og alt dette af idel faderlig, guddommelig Godhed og Barmhjertighed, uden nogen min Fortjeneste og Værdighed; for alt hvilket jeg er skyldig at takke og prise Ham og tjene Ham derfor og være Ham lydige. Det er visseligen sandt. (Luther).

Gud er Faderen fra Evighed, den enbaarne Søns Fader. I Daaben faa vi Ret til at kalde Ham vor Fader (de troendes Fader).

Som alles Skaber omslutter Han i sin Faderkærlighed alle; derfor kaldes Han alles Fader.

Ef. 3, 14, 15. Jeg bøjer mine Knæ for vor Herres, Jesu Kristi, Fader, af hvem al Faderlighed kaldes i Himmelen og paa Jorden.

Gud har skabt Himmelen og Jorden, det vil sige, at Han ved sit Ord har gjort, at hele Verden er bleven til.

1. Mos. 1, 1. I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden.

Sl. 39, 9. Han talede, saa skete det; Han bød, saa stod det der.

Den ypperste af Guds Skabninger er Mennesket, hvem Gud har skabt i sit Billede (til at være Ham lig); derfor er Mennesket skabt til at leve i Samfund med Gud, høre Guds Ord og tale til Ham, modtage Guds Kærlighed og elske Ham igen. Mennesket er udrustet med Evner, hvorved det staa

højt over alle andre Jordens Skabninger: Det har faaet Forstand til at tænke og forstaa, Følelse (Hjerte) til at elske og fri Villie til at vælge og beslutte.

1. Mos. 1, 26. Lader os gøre et Menneske i vort Billede, efter vor Lignelse.

Da Mennesket er skabt til Samfund med Gud, er det bestemt til evigt Liv, baade for Aand (Sjæl) og Legeme; men ved Frafaldet fra Gud er det kommet under Dødens Herredømme; Aand og Legeme skilles ad i Døden, og medens Aanden fortsætter sit Liv (er udødelig), er Legemet underkastet Døden, indtil Opstandelsens Dag.

Præd. 12, 7. Støvet maa komme til Jorden igen, som det var før, og Aanden maa komme til Gud igen, som gav den.

Matth. 10, 28. Frygter ikke for dem, som slaa Legemet ihjel, men kunne ikke ihjelslaa Sjælen.

Gud har givet Menneskene Jorden med dens Kræfter og alle Dyrene at herske over. Medens det enkelte Menneskes Arbejde afbrydes ved Døden, skrider dog hele Menneskeslægten Herredømme over Jorden stadig fremad (Kultur). Men dette er kun i Overensstemmelse med Guds Villie, naar det sker i Lydighed mod Ham.

1. Mos. 1, 28. Gud sagde: Gører eder Jorden underdanig, og hersker over Havets Fiske og over Himmels Fugle og over hvert Dyr, som kryber paa Jorden.

Til Guds Skabninger høre ogsaa Englene, som Gud udsender for at udføre Hans Villie (Engel betyder Sendebud). De have mange Gange aabenbaret sig her paa Jorden, især paa Jesu Tid; ogsaa nu omgive de os, men usynlige; de vaage over os og glæde sig, naar en Synder omvender sig. Naar Jesus kommer igen, komme Hans hellige Engle med Ham.

Hebr. 1, 14. Ere de ikke alle tjenende Aander, udsendte til Hjælp for dem, som skulle arve Salighed?

Luk. 15, 10. Der bliver Glæde hos Guds Engle over een Synder, som omvender sig.

I Begyndelsen vare alle Engle gode; men nogle af dem syndede mod Gud og bleve Hans og Menneskenes Fjender. Den øverste af disse onde Aander kaldes Djævelen (Bagvadskeren) eller Satan (Modstanderen); han har bragt Synden ind i Verden og frister ethvert Menneske, dels ved at lokke, dels ved at skræmme. Han prøvede ogsaa paa at forføre Jesus for at forhindre Menneskenes Frelse. Efter hans Væsen og Magt kalder Jesus ham Løgneren og Menneskemorderen, denne Verdens Fyrste.

2. Pet. 2, 4. Gud sparede ikke de Engle, som syndede, men nedstyrkede dem til Helvede.

Joh. 8, 44. — se Side 22.

Gud sørger for, at Hans Skabning ikke gaar til Grunde, idet Han opholder den, saaledes at Verden gaar i sin stadige Orden, Dyrene faa deres Føde; og Menneskene skulle, naar de arbejde, nyde Frugten af deres Arbejde.

Hebr. 1, 3. Han bærer alle Ting ved sin Krafts Ord.

1. Mos. 8, 22. Herren sagde, da Syndfloden var ophørt: Herefter skal, saa længe Jorden staar, Sæd og Høst, Kulde og Hede, Sommer og Vinter, Dag og Nat ikke aflade.

Matth. 6, 26—30. Ser til Fuglene under Himlen, de saa ikke og høste ikke og sanke ikke i Lader, og eders himmelske Fader føder dem; ere I ikke meget mere end de? — Betragter Lillierne paa Marken, hvorledes de vokse; de arbejde ikke, spinde ikke, men jeg siger eder, at end ikke Salomon i al sin Herlighed var klædt som en af dem. Klæder da Gud saaledes det Græs, som staar i Dag, men i Morgen kastes i Ovnen, skulde Han da ikke meget mere klæde eder, I lidet troende?

2. Thess. 3, 10. Dersom nogen ikke vil arbejde, han bør ikke heller have Føde.

Gud styrer Verden, saa alt maa tjene til at opfylde Hans Villie. Der er ingen ubøjelig Skæbne, og intet sker tilfældigt; men alt ledes af Gud: Der er ikke noget saa sikkert, at Gud ikke i sin Kærlighed kan forandre det, og der hænder ikke noget

saa ubetydeligt, at Gud ikke har set og bestemt det. Ogsaa det onde maa tjene Hans vise Hensigter. Guds Opholdelse og Styrelse kalde vi Guds Forsyn.

1. Sam. 2, 7. Herren er den, som gør fattig og gør rig, som nedtrykker og ophejer.

Matth. 10, 29—31. Sælges ikke to Spurve for een Penning? Og ikke een af dem falder til Jorden uden eders Faders Villie. Ja, endog alle eders Hovedhaar ere talte. Frygter derfor ikke; I ere bedre end mange Spurve.

Rom. 8, 28. Vi vide, at alle Ting tjene dem til gode, som elske Gud.

1. Mos. 50, 20. Josef sagde til sine Brødre: I tænkte ondt mod mig, men Gud tænkte at vende det til det gode.

Den anden Trosartikel.

Genløsningen.

Jeg tror paa Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn, vor Herre, som er undfangen ved Hellig-Aanden, født af Jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, korsfæstet, død og begravet, nedfaren til Helvede, paa tredie Dag igen opstanden fra de døde, opfaren til Himmels, siddende ved Gud Faders, den Almægtiges, højre Haand, hvorfra Han skal komme igen at dømme levende og døde.

Det er: Jeg tror, at Jesus Kristus, sand Gud, født af Faderen i Evighed, og tillige sandt Menneske, født af Jomfru Maria, er min Herre, som har genløst mig fortable og fordømte Menneske, erhvervet og vundet mig fra alle Synder, fra Døden og fra Djævelens Magt, ikke med Guld eller Sølv, men med sit hellige, dyrebare Blod og med sin uskyldige Lidelse og Død; paa det jeg skal være Hans egen, og i Hans Rige leve under Ham og tjene Ham i evig Retfærdighed, Uskyl-

dighed og Salighed; ligesom Han er opstanden fra Døden, lever og regerer i Evighed. Det er visseligen sandt. (Luther).

Spaadommene om en Frelser.

Før Verdens Grundvold blev lagt, havde Gud besluttet at frelse Menneskene fra Synden, og denne naadige Beslutning forkyndte Han baade straks efter Syndefaldet og mange Gange senere for derved at berede Hjerterne for Frelseren. Disse Forudsigelser kalde vi Forjættelser (Naadeløfter), og de findes i det gamle Testamente.

Den første Forjættelse var Herrens Ord om Kvindens Sæd, der skulde knuse Slangens Hoved.

1. Mos. 3, 15. Jeg vil sætte Fjendskab mellem dig og Kvinden, mellem din Sæd og hendes Sæd; Han skal knuse dit Hoved; men du skal stikke Ham i Hælen.

De næste Forjættelser lød til Abraham, Isak og Jakob. Saaledes blev det kundgjort, at Frelseren skulde fremgaa af Israels Folk.

1. Mos. 22, 18. I din Sæd skulle alle Folk paa Jorden velsignes.

Senere forjættede Herren David, at Frelseren skulde fødes i hans Slægt.

2. Sam. 7, 12. 13. Herren sagde til David ved Profeten Nathan: Naar dine Dage ere omme, og du hviler hos dine Fædre, da vil jeg oprejse din Sæd efter dig, og jeg vil grundfæste Hans Rige; Han skal bygge et Hus for mit Navn, og jeg vil grundfæste Hans Riges Trone evindeligt.

Efterhaanden bleve Forjættelserne klarere og bestemtere. Profeterne i den følgende Tid (fra 800 til 400 Aar før Kristi Fødsel) spaaede baade om Frelserens Person og om Hans Gerning, om Stedet, hvor Han skulde fødes, og Tiden, naar Han skulde komme, om Hans Lidelse, Død og Herliggørelse og om Hans Rige. Af disse Spaadomme ere følgende nogle af de mærkeligste:

Es. 9, 6. Et Barn er født os, en Søn er given os, og Herredømmet skal være paa Hans Skuldre, og

Hans Navn skal kaldes Underlig, Raadgiver, vældige Gud, Evigheds Fader, Fredsfyrste.

Es. 11, 1. 2. Der skal opgaa et Ris af Isai Stub, og en Kvist af hans Rødder skal bære Frugt. Og Herrens Aand skal hvile paa Ham, Visdoms og Forstands Aand, Raads og Styrkes Aand, Kundskabs og Herrens Frygts Aand.

Es. 53, 5. Han er saaret for vore Overtrædelser og knust for vore Misgerninger; Straffen laa paa Ham, at vi skulle have Fred, og vi have faaet Lægedom ved Hans Saar.

Mika 5, 1. Du Bethlehem Efrata! er du for liden til at være iblandt Judas Slægter? Af dig skal en udgaa til at være Hersker i Israel, og hans Udgang er fra fordum, fra Evigheds Dage.

Haggai 2, 9. Da Templet var opbygget efter Hjemkomsten fra Babylon, sagde Profeten: Dette Huses sidste Herlighed skal blive større end den første, og jeg vil give Fred paa dette Sted, siger den Herre Zebaoth.

Sak. 9, 9. 10. Fryd dig saare, Zions Datter! raab med Glæde, Jerusalems Datter! se, din Konge skal komme til dig, sagtomdig og ridende paa et Asen, paa Asenindens unge Fole. Og Han skal tale Fred til Hedningerne, og Hans Herredømme skal være fra et Hav til et andet, fra Floden til Jordens Ende.

Den sidste Profet før Kristi Fødsel var Malakias. Han spaaede, foruden om Frelseren, om en Forløber, der skulde berede Vejen for Ham. Derpaa forstummede Profetierne i over 400 Aar; men da opfyldtes endelig Malakias's Spaadom, idet Johannes Døberen fremstod og forkyndte, at »Himmeriges Rige var kommet nær«.

Paa den Tid var Forventningen om en Frelser almindelig blandt Jøderne. Ogsaa til Hedningerne havde Forventningen udbredt sig. (De vise fra Østerland).

Foruden ved Forjættelserne viser det gamle Testamente hen til Kristus ved Forbilleder, baade paa Hans Person (f. Eks. Melkisedek, Josef, Moses,

Josva, David, Salomo, Jonas o. s. v.) og paa Hans Gerning (f. Eks. de 3 hellige Embeder: Profet, Ypperstepræst og Konge).

Ogsaa Loven viser hen til Frelseren, som alene kan opfylde Loven for os og i os, ligeledes Guds-tjenesten med sit Offer (f. Eks. Paaskelammet) og Folkets Førelser i det hele (f. Eks. Vandringen i Ørkenen).

Jesu Kristi Person.

Jesus Kristus er baade sand Gud og sandt Menneske. Han er sand Gud, fordi Han er Guds enbaarne Søn, født af Faderen i Evighed og delagtig med Faderen i hele Hans guddommelige Væsen og i alle guddommelige Egenskaber. Derom have vi klare Vidnesbyrd af Jesu egen Mund.

Joh. 17, 5. Herliggør mig nu, Fader! med den Herlighed, jeg havde hos dig, før Verden var

Joh. 10, 30. Jeg og Faderen, vi ere eet.

Joh. 5, 19. 21. Hvilke Ting Faderen gør, de samme gør og Sønnen ligesaa; ligesom Faderen opvækker døde og gør levende, ligesaa gør og Sønnen levende, hvilke Han vil.

Men Jesus Kristus er tillige sandt Menneske, født af en Kvinde, med en menneskelig Sjæl og et menneskeligt Legeme. Han voksede og udviklede sig, Han kunde glæde sig og sørge, fristes og ængstes, hungre og tørste, sove og blive træt, lide og dø, alt paa Menneskevis.

Dog var han forskellig fra alle andre Mennesker; thi han var ubesmittet af Synden, fordi Han var undfangen ved Hellig-Aanden.

Han vedblev at være uden Synd, skønt Han blev fristet; og Han var paa hvert Trin af sin Udvikling just det, som Han burde være, Mennesket efter Guds Villie.

Jesus kalder sig selv »Menneskens Søn«.

Han har ved sit hellige Levned givet os et Forbillede, som vi skulle efterfølge.

Luk. 1, 35. Engelen sagde til Jomfru Maria: Den

Hellig-Aand skal komme over dig, og den Højestes Kraft skal overskygge dig, derfor skal ogsaa det hellige, som skal fødes af dig, kaldes Guds Søn.

Luk. 2, 52. Jesus forfremmedes i Visdom og Alder og Naade hos Gud og Menneskene.

Joh. 8, 46. Jesus sagde til sine Fjender: Hvo af eder kan overbevise mig om nogen Synd?

1. Pet. 2, 22. Han har ikke gjort Synd, og der blev ikke fundet Svig i Hans Mund.

Matth. 11, 29. Jesus sagde: Lærer af mig, thi jeg er sagtom og ydmyg af Hjertet.

Hvad Menneskene have forbrudt, kan kun genoprettes ved et Menneske; men intet syndigt Menneske kan forløse sig selv fra sine Synder. Derfor maatte Jesus Kristus være sandt Menneske for at kunne leve et Gud velbehageligt, syndfrit Liv i vort Sted, bære vor Synd og lide vor Straf.

Men hvis Han kun var Menneske, kunde Han vel som hellig og ustraffelig træde i eet Menneskes Sted og lide dets Straf; men Han kunde ikke træde i alle Menneskers Sted og bære alles Synd; derfor maatte vor Frelser ogsaa være sand Gud; først derved faar Hans Gerning en altomfattende Betydning, saa den gælder alle Mennesker.

Igennem hele Jesu Liv viste det sig, hvorledes Forjættelserne opfyldtes paa Ham; naar saa mange af Israels Folk dog ikke troede paa Ham, var det dels, fordi de forargedes over, at et Menneske sagde om sig selv, at Han var Gud, og dels, fordi Han skuffede deres Forventninger om en jordisk Konge.

I Jesu Liv skelne vi mellem Hans Fornedrelsesstand og Hans Ophøjelsesstand.

Fil. 2, 6—11. Kristus Jesus, da Han var i Guds Skikkelse, holdt Han det ikke for et Rov at være Gud lig; men Han forringede sig selv, idet Han tog en Tjeners Skikkelse paa og blev Mennesker lig; og, da Han var funden i Skikkelse som et Menneske, fornødrede Han sig selv, saa at Han blev lydige til Døden, ja, Korsets Død. Derfor har og Gud højt ophøjet Ham

og skænket Ham et Navn, som er over alle Navne, at i Jesu Navn skal hvert Knæ bøje sig, deres i Himmelen og paa Jorden og under Jorden, og hver Tunge skal bekende, at Jesus Kristus er en Herre til Gud Faders Ære.

Til Jesu Fornedrelsesstand hører Hans Fødsel som Menneske, Hans Liv paa Jorden i Fattigdom og Ringhed, Hans Lidelse, Død og Begravelse. Al Hans Fornedrelse var frivillig, for vor Skyld.

Gal. 4, 4. Da Tidens Fylde kom, sendte Gud sin Søn, født af en Kvinde, født under Loven.

Matth. 8, 20. Ræve have Huler og Himmelenes Fugle Reder, men Menneskens Søn har ikke det, hvortil Han kan hælde sit Hoved.

2. Kor. 8, 9. Jesus Kristus blev for eders Skyld fattig, da Han var rig, paa det I ved Hans Fattigdom skulde blive rige.

Joh. 10, 11. Jeg er den gode Hyrde. Den gode Hyrde sætter sit Liv til for Faarene. Ingen tager det fra mig, men jeg sætter det til af mig selv.

Til Jesu Ophøjelsesstand hører Hans Opstandelse, Hans Himmelfart, Hans Sæde ved Faderens højre Haand og Hans Genkomst til Dommen.

Luk. 24, 26. Burde det ikke Kristus at lide dette og at indgaa til sin Herlighed.

Jesu Nedfart til Dødsriget fandt Sted mellem Hans Fornedrelses- og Ophøjelsesstand. Ikke heller i Dødsriget ere de troende skilte fra Ham.

1. Pet. 3, 19. Han gik bort og prædikede for Aanderne, som vare i Forvaring.

Luk. 23, 43. Jesus sagde til Røveren paa Korset: I Dag skal du være med mig i Paradis.

Jesu Kristi Gerning.

Frelserens Navn betegner Hans Gerning. Jesus betyder »Frelser«; Kristus (græsk) eller Messias (hebraisk) betyder »den salvede«. Paa den gamle Pagts Tid salvedes Profeter, Ypperstepræster og Konger.

I Daaben blev Jesus salvet med Hellig-Aanden til at udføre sin Gerning, som er at frelse os fra Fortabelsen og føre os tilbage til Samfund med Gud, at vi kunne faa Del i det evige Liv.

Men denne Jesu Frelsergerning kan kun komme os til gode, naar vi tro paa Ham.

Joh. 3, 16. Saa elskede Gud Verden, at Han gav sin Søn, den Enbaarne, at hver den, som tror paa Ham, ikke skal fortabes, men have det evige Liv.

Jesus Kristus er vor højeste Profet, vor sande Ypperstepræst og vor evige Konge.

Profeterne i den gamle Pagts Tid talte Guds Ord til Folket og aabenbarede Hans skjulte Raad; det samme gjorde Jesus, idet Han lærte om sig selv og sit Rige; dette kalde vi Hans profetiske Gerning. Men over de gamle Profeter kom Guds Aand kun til Tider, Jesus havde derimod »Aanden over al Maade«; de vidnede alle om en anden, der skulde komme, Jesus vidnede om sig selv; de kendte Sandheden stykkevis, Jesus var selve Sandheden.

Joh. 14, 6. Jesus sagde: Jeg er Vejen og Sandheden og Livet; der kommer ingen til Faderen uden ved mig.

Joh. 8, 12. Jesus sagde: Jeg er Verdens Lys; hvo, som følger mig, skal ikke vandre i Mørket, men have Livets Lys.

Ligesom Profeterne i den gamle Pagts Tid har Jesus stadfæstet sin Lære

1) ved sine Undergerninger.

Matth. 11, 2—5. Da Johannes Døberen fra sit Fængsel sendte to af sine Disciple til Jesus og lod Ham spørge: Er du den, der skal komme, eller skulle vi vente en anden? svarede Jesus: Gaar hen og forkynder Johannes de Ting, som I høre og se: Blinde se, halte gaa, spedalske renses, døve høre, døde staa op, og Evangelium prædikes for de fattige.

2) ved sine Spaadomme: Han forudsagde sin Lidelse og Død, sin Opstandelse og Himmelfart,

Judas's Forræderi og Peters Fornægtelse, Hellig-Aandens Udgydelse og sit Riges Udbredelse, Jerusalems Ødelæggelse, sin Genkomst og Verdens Ende.

Ypperstepræstens Gerning i den gamle Pagts Tid var 1) paa den store Forsoningsdag at bringe Offer for sine egne og Folkets Synder, idet han gik ind i det Allerhelligste og stænkede Offerdyrets Blod paa Naadestolen, 2) at gaa i Forbøn for Folket og 3) at velsigne det.

4. Mos. 6, 24—26. Herren velsigne dig og bevare dig! Herren lade lyse sit Ansigt over dig og være dig naadig! Herren løfte sit Aasyn paa dig og give dig Fred.

Jesus bragte det store Forsoningsoffer, da Han ved Døden paa Korset hengav sig selv for vore Synder og derved genløste os fra Døden og Djævelens Magt; Han bad dengang, og Han beder endnu for Syndere og velsigner sin Menighed.

Joh. 20, 19. Fred være med eder!

Men, medens Ypperstepræsten ofrede et Offerdyr, ofrede Jesus sig selv; medens Ypperstepræsten maatte gentage Offeret hvert Aar, har Jesus bragt Offeret een Gang for alle; medens Ypperstepræsten ofrede for Israels Synder, bar Jesus alles Synder. Saaledes er Jesus vor sande Ypperstepræst.

Joh. 1, 29. Se det Guds Lam, som bærer Verdens Synd.

Matth. 20, 28. Menneskens Søn er ikke kommen for at lade sig tjene, men for at tjene og give sit Liv til en Genløsning for mange.

1. Joh. 2, 1. 2. Dersom nogen synder, have vi en Talsmand hos Faderen, Jesus Kristus den retfærdige, og Han er en Forsoning for vore Synder, dog ikke alene for vore, men for den hele Verdens.

Jesus Kristus er vor Konge. Medens denne Verdens Konger have Grænser for deres Magt, og deres Riger omskiftes og forgaa, har Han al Magt i Himlen og paa Jorden; Han har stiftet et aandeligt Rige, hvor Han hersker i al Evighed, idet

Han beskærmer sin Menighed her paa Jorden og giver den et evigt Liv med sig i sit Rige.

Joh. 18, 36. 37. Da Pilatus spurgte Jesus, om Han var Jødernes Konge, svarede Han: Mit Rige er ikke af denne Verden. Og, da Pilatus atter spurgte, om Han ikke dog var en Konge, svarede Han: Du siger det, jeg er en Konge. Jeg er dertil født og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden. Hver den, som er af Sandheden, hører min Røst.

Matth. 28, 18—20. Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden. Gaar derfor hen og gør alle Folk til mine Disciple ved at døbe dem til Faderens, Sønnens og den Hellig-Aands Navn, idet I lære dem at holde alt det, som jeg har befalet eder. Og se, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

Kristus vil, ifølge den hellige Skrift, komme igen og samle sin Menighed til et Herlighedens Rige her paa Jorden. Men til sidst vil Han komme paa Dommedag og dømme levende og døde.

Matth. 25, 31—34. 41. Naar Menneskens Søn kommer i sin Herlighed og alle hellige Engle med Ham, da skal Han sidde paa sin Herligheds Trone, og alle Folkeslag skulle forsamles for Ham, og Han skal skille dem fra hverandre, ligesom en Hyrde skiller Faarene fra Bukkene. Og Han skal stille Faarene ved sin højre Side, men Bukkene ved den venstre. Da skal Kongen sige til dem ved den højre Side: Kommer hid, min Faders velsignede! arver det Rige, som eder er beredt, fra Verdens Grundvold blev lagt. — Og Han skal sige til dem ved den venstre Side: Gaar bort fra mig, I forbandede! i den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle.

Ap. 6, 17, 31. Gud har sat en Dag, paa hvilken Han vil dømme Jorderige med Retfærdighed ved en Mand, som Han har beskikket dertil og gjort det bevisligt for alle, idet Han oprejste Ham fra de døde.

Matth. 12, 36. Menneskene skulle gøre Regnskab paa Dommens Dag for hvert utilbørligt Ord, de have talet.

Dommens Dag skal tillige være den yderste Dag (denne Verdens sidste Dag). Naar denne Dag kommer, ved ingen; dog skulle de troende agte paa Tidernes Tegn, som ifølge Skriften skulle gaa forud for Jesu Genkomst. Disse Tegn ere: Evangeliet skal være prædiket over hele Jorden, en stor Omvendelse skal ske med Israels Folk, Antikristen skal komme, og i Naturen skulle store Omvæltninger finde Sted (»Tegn i Sol og Maane«).

2. Pet. 3, 10. 13. Herrens Dag skal komme som en Tyv om Natten, paa hvilken Himlene skulle forgaar med stort Bulder, men Elementerne skulle komme i Brand og opløses, og Jorden og alt, hvad der er paa den, skal opbrændes. Men vi forvente efter Hans Forjættelse en ny Himmel og en ny Jord, paa hvilken Retfærdighed bor.

Matth. 25, 1—12. Lignelsen om Brudejomfruerne.

Matth. 25, 13. Vaager derfor; thi I vide hverken Dag eller Time, paa hvilken Menneskens Søn kommer.

Den tredie Trosartikel.

Helliggørelsen.

Jeg tror paa Hellig-Aanden, den hellige, almindelige Kirke, de helliges Samfund, Syndernes Forladelse, Kødets Opstandelse og det evige Liv.

Det er: Jeg tror, at jeg ikke af egen Fornuft eller Kraft kan tro paa Jesus Kristus, min Herre, eller komme til Ham; men Hellig-Aanden har kaldet mig ved Evangelium, har oplyst mig med sine Gaver, har heliget og opholdt mig i den rette Tro; ligesom Han kalder, samler, oplyser, helliger den hele Kristenhed paa Jorden og opholder den ved Jesus Kristus i den rette, eneste Tro; i hvilken Kristenhed Han daglig forlader mig og alle troende al Synd rigeligen, og paa den yderste Dag skal Han opvække mig og alle døde og give mig med alle troende i Kristus et evigt Liv. Det er visseligen sandt. (Luther).

Hellig-Aanden er den tredie Person i Tre-enigheden, delagtig med Faderen og Sønnen i det eneste guddommelige Væsen og i alle guddommelige Egenskaber.

1. Kor. 2, 10. Aanden ransager alle Ting, ogsaa Guds Dybheder.

Om Hellig-Aanden vidner allerede det gamle Testamente paa mange Steder:

Ved Skabelsen fortælles, at Aanden svævede over Vandene.

Aanden kom til Tider over Profeterne og andre fromme Mænd for at aabenbare dem Guds Hemmeligheder og styrke og vejlede dem i deres Gerning.

Esaias spaar om Frelseren: »Herrens Aand skal hvile over Ham«. Dette opfyldtes, da Jesus blev undfangen ved Hellig-Aanden og senere i Daaben fik Aanden i hele dens Fylde.

Joel spaaede om Aandens Komme til Menigheden: »Og det skal ske herefter, at jeg vil udgyde min Aand over alt Kød«.

Kort før sin Død talte Jesus til sine Apostle om Aanden, der skulde komme og vidne om Ham, vejlede dem til hele Sandheden, lære og paamine dem om alt, hvad Han havde sagt dem.

Joh. 15, 26. Naar Talsmanden kommer, hvilken jeg skal sende eder fra Faderen (den Sandheds Aand, som udgaar fra Faderen), Han skal vidne om mig.

Ved sin Himmelfart lovede Jesus Disciplene, at Han vilde sende dem »Kraften fra det høje«.

Hellig-Aandens Gerning.

Hellig-Aanden indlemmer os i den hellige, almindelige Kirke og de helliges Samfund; Han virker i os, at vi komme til Troen paa Jesus Kristus, saa at vi kunne faa vore Synders Forladelse og blive delagtige i Kødets Opstandelse og det evige Liv.

Hellig-Aanden virker gennem Ordet. Han gør dette levende i os, saaledes at Guds Naade og Frel-

sergerning ikke er noget, vi blot høre om, men noget, som vi virkelig føle og opleve. Derfor kaldes Hellig-Aanden Talsmanden; thi Han taler Guds Sag i vore Hjerter.

Joh. 14, 26. Talsmanden, den Hellig-Aand, hvilken Faderen skal sende i mit Navn, Han skal lære eder alle Ting og minde eder paa alle Ting, som jeg har sagt eder.

Han lægger dernæst den rette Bøn paa vore Læber overfor Gud, og Han lægger de rette Ord paa vor Tunge overfor Menneskene, saa at vi faa Kraft til at bekende vor Tro.

Den hellige, almindelige Kirke.

Hellig-Aanden kom ned og tog Bolig i Menigheden paa Pinsedag; derfor er Pinsedag Kirkens Stiftelsesdag. Den hellige, almindelige Kirke er et Samfund af troende, som ved Ordet og Sakramenterne ere forbundne med hverandre og med Kirkens Hoved, Jesus Kristus. Den første Menighed skildres saaledes i den hellige Skrift:

Ap. G. 2, 42. Men de holdt sig varagtigen til Apostlenes Undervisning og Samfundet og Brødets Brydelse og Bønnerne.

Kristus har sagt, at Hans Menighed skal bestaa til evig Tid.

Matth. 16, 18. Helvedes Porte skulle ikke faa Overhaand over min Menighed.

Kirken er een, fordi alle troende og døbte udgøre eet Samfund under een Herre.

Ef. 4, 4—6. Eet Legeme og een Aand, ligesom I ere kaldede til eet Haab i eders Kald; een Herre, een Tro, een Daab, een Gud og alles Fader, som er over alle og ved alle og i eder alle.

Her paa Jorden er Kirken dog delt i forskellige Samfund, som i enkelte Stykker afvige fra hverandre i Læren; af disse er der fire Folkekirker, saaledes kaldte, fordi hele Folkeslag have sluttet sig til dem. Disse fire Folkekirker ere: 1) den romersk-

katolske, 2) den græsk-katolske, 3) den evangelisk-lutherske, hvortil den danske Folkekirke hører, og 4) den reformerte.

Kirken er hellig; thi vel ere dens Medlemmer syndige Mennesker, men alle sande Kristne ere helligede ved Samfundet med Kristus og ved Hellig-Aandens Virken i dem.

Der findes dog mange, som kun ere Kristne af Navn.

Matth. 7, 21. Ikke enhver, som siger til mig: Herre, Herre, skal indgaa i Himmeriges Rige, men den, som gør min Faders Villie, som er i Himmelen.

Matth. 13, 24. ff. Lignelsen om Klinten blandt Hveden.

Kirken er almindelig, fordi Kristus har gjort Forsoning for alle, og den skal udstrække sig til alle Jordens Slægter; den skal udbredes ved Ordet og modtages i Frihed.

Matth. 8, 11. Mange skulle komme fra Øster og Vester og sidde til Bords med Abraham, Isak og Jakob i Himmeriges Rige.

Joh. 10, 16. Jesus sagde: Jeg har andre Faar, som ikke ere af denne Sti; dem bør det mig og at føre did, og de skulle høre min Røst, og der skal blive een Hjord, een Hyrde.

Den kristne Menigheds Livstegn ere Bøn, Bekendelse (i Ord og Levned), Lovsang.

De helliges Samfund.

De døbte og troende have ikke blot Samfund med Herren, men ogsaa med hverandre indbyrdes. De helliges Samfund omfatter hele Kristi Menighed baade her og hisset.

Vi ere som Lemmer paa eet stort Legeme, hvor den enkelte kun vokser en aandelig Vækst ved at have Livsfællesskab med hele Legemet.

Kol. 1, 18. Kristus er Legemets Hoved, nemlig Menighedens.

Joh. 13, 35. Derpaa skulle alle kende, at I ere mine Disciple, at I have indbyrdes Kærlighed.

Syndernes Forladelse.

Vi kunne ikke opnaa vore Synders Forladelse ved nogen Gerning eller Fortjeneste fra vor Side, men kun ved Troen paa Jesus Kristus, vor Frelser.

Rom. 1, 17. Den retfærdige ved Troen skal leve.

Gal. 2, 16. Vi vide, at et Menneske ikke bliver retfærdiggjort ved Lovens Gerninger, men ved Jesu Kristi Tro.

Ap. G. 10, 43. Hver den, som tror paa Jesus Kristus, skal faa Syndernes Forladelse ved Hans Navn.

Heller ikke Troen paa Jesus Kristus kunne vi komme til »af egen Fornuft eller Kraft«, men Hellig-Aanden virker Troen i os, idet Han kalder og oplyser os ved Evangeliet og derved indbyder os til at komme til Kristus; derpaa »helliger og opholder Han os ved Jesus Kristus i den rette, eneste Tro«, og saaledes delagtiggør Han os i Syndernes Forladelse.

1 Kor. 12, 3. Ingen kan kalde Jesus Herre uden ved den Hellig-Aand.

Rom. 10, 14—17. Hvorledes skulle de tro paa den, om hvem de ikke have hørt? Men hvorledes skulle de høre, uden der er nogen, som prædiker? Altsaa kommer Troen derved, at man hører, men at man hører, sker ved Guds Ord.

Gud søger paa mange Maader, ved Glæde og Sorg, ved Livets store og smaa Tildragelser, at vække Menneskene til Efertanke og faa dem til at agte paa Kaldet; thi det er Guds Villie, at alle skulle frelses. Men mange Mennesker modstaa Hellig-Aanden og følge ikke Kaldet.

1 Tim. 2, 4. Gud vil, at alle Mennesker skulle blive salige og komme til Sandheds Erkendelse.

Luk. 14, 16—24. Lignelsen om den store Nadver.

Hellig-Aanden oplyser ved Ordet dem, som følge Kaldet, og fører dem derved til at erkende og

angre deres Synder, saa at de omvende sig og søge Hjælp i Troen paa Guds Naade.

Selv de, der have modtaget Kaldet, kunne dog ofte blive lunkne og ligegyldige og derved falde tilbage i deres Synder, saa Hellig-Aanden atter og atter maa kalde for at vække dem af Søvn. — At opsætte Omvendelsen er dels et Bevis paa, at man helst vil blive i sine Synder, dels en Taabelighed, da ingen ved, naar Naadens Tid er omme.

Luk. 5, 31. 32. De karske have ikke Læge behov, men de, som lide ilde. Jeg er ikke kommen at kalde retfærdige, men Syndere til Omvendelse.

2 Kor. 7, 10. Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes, men Verdens Bedrøvelse virker Død.

Luk. 15, 11—32. Lignelsen om den tabte Søn.

Troen, som Hellig-Aanden virker i os, maa give sig Vidnesbyrd deri, at vi helliggøres, saa at vort Liv mere og mere maa blive et helligt Liv i Kærlighed.

Saa længe vi leve her paa Jorden, kunne vi dog ikke blive fuldt frigjorte fra Synden, men maa stride imod den. Livet er en Strid, indadtil mod vor egen Synd, udadtil mod alt, hvad der staar Herren imod. Kristi Efterfølgelse medfører derfor ofte Lidelse for Hans Skyld («Kors»).

Den Kristnes Liv er saaledes baade en stille Vækst og en Villiessag. (Sædens Vækst, Mark. 4., Løbet paa Rendebanen, Fil. 3, 12—14).

Fil. 1, 6. Jeg er fuldelig forsikret om, at Han, som begyndte den gode Gerning i eder, vil fuldføre den indtil Jesu Kristi Dag.

Jak. 2, 18. 26. Vis mig din Tro af dine Gerninger. — Thi ligesom Legemet er dødt uden Aand, saaledes er og Troen død uden Gerninger.

Matth. 16, 24. Jesus sagde: Vil nogen komme efter mig, han fornægte sig selv og tage sit Kors og følge mig.

Fil. 3, 12—14. Ikke at jeg har allerede grebet det eller er allerede fuldkommen; men jeg jager derefter, om jeg dog kan gribe det, efterdi jeg og er greben af Kristus Jesus. Brødre, jeg agter ikke mig selv at have grebet det; men eet gør jeg: Forglemme, hvad der er bagved, og rækkende efter det, som er foran, iler jeg mod Maalet til det Klenodie, som hører til Guds Kald herovenfra i Kristus Jesus.

Kødets Opstandelse.

Alle Mennesker skulle vel opstaa og blive ved at være til; men kun de, der ved Hellig-Aanden bevares i Troen paa Jesus Kristus, kunne haabe paa et saligt Liv i Evigheden.

Joh. 5, 28. 29. Den Time kommer, paa hvilken alle de, som ere i Gravene, skulle høre Guds Søns Røst, og de skulle gaa frem, de, som have gjort godt, til Livets Opstandelse, men de, som have gjort ondt, til Dommens Opstandelse.

Vore Legemer skulle vel dø, men Kristus vil atter kalde dem til Live, fri for al jordisk Ufuldkommenhed.

Joh. 11, 25. Jeg er Opstandelsen og Livet; hvo, som tror paa mig, om han end dør, skal han dog leve.

1 Kor. 15, 42—44. Det saas i Forkrænkelighed, det opstaaar i Uforkrænkelighed; det saas i Vanære, det opstaaar i Herlighed; det saas i Skrøbelighed, det opstaaar i Kraft; der saas et sanseligt Legeme, der opstaaar et aandeligt Legeme.

Fil. 3, 20. 21. Vort Borgerskab er i Himlene, hvorfra vi og forvente Frelseren, den Herre Jesus Kristus, som skal forvandle vort Fornedrelses Legeme til at vorde ligedannet med Hans Herligheds Legeme.

Skriften taler om en dobbelt Opstandelse, saaledes at de troende, som have hørt til Kristi sande Menighed her paa Jorden, skulle opstaa først og herske med Ham i tusinde Aar. Derefter, paa den yderste Dag, skulle alle andre Mennesker opstaa. (Se Side 36).

Det evige Liv.

Det evige Liv er en salig Tilstand, i hvilken der ikke skal være Synd eller Sorg, men evig Fred og Glæde i fuldkomment Samfund med Gud.

Aab. 21, 4. Gud skal aftørre hver Taare af deres Øjne, og Døden skal ikke være mere, ej heller Sorg, ej heller Skrig, ej heller Pine.

Allerede her have vi det evige Liv, saafremt vi leve i Samfund med Gud; men her kan Freden og Glæden ikke være fuldkommen; thi her er endnu Synd og Sorg og Død. Dog bærer den kristelige Glæde os over alle Livets Tilskikkelser.

Joh. 17, 3. Dette er det evige Liv, at de kende dig, den eneste, sande Gud, og den, du udsendte, Jesus Kristus.

1. Tim. 6, 12. Strid Troens gode Strid, grib det evige Liv, til hvilket du og er kaldet.

Haabet om den kommende Herlighed skal trøste og styrke os under dette Livs Lidelser og Strid, saa at vi ikke forsage.

Rom. 8, 18. Jeg holder for, at den nærværende Tids Lidelser ikke ere at agte mod den Herlighed, som skal aabenbares paa os.

Aab. 2, 10. Vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livets Krone.

Bønner.

Bønner er Hjertets Samtale med Gud, hvortil vi skulle samle vort Sind fra al Adspredelse. Bønner er givet os som et Naademiddel, vi altid kunne bruge, og som Gud vil, at vi skulle benytte rigeligt. (Bede-bønner, Takke-bønner, Lovprisning, Forbønner).

Matth. 7, 7. 8. Beder, saa skal eder gives; søger, saa skulle I finde; banker, saa skal eder oplades. Thi hver den, som beder, han faar, og den, som søger, han finder, og den, som banker, han skal oplades.

Fil. 4, 6. 7. Værer ikke bekymrede for noget, men lader i alle Ting eders Begæringer komme frem for Gud i Bøn og Paakaldelse med Taksigelse. Og Guds Fred, som overgaar al Forstand, skal bevare eders Hjerter og eders Tanker i Kristus Jesus.

Vi skulle være udholdende i Bønnen og kæmpe mod alt det, som vil hindre os i at bede, nemlig Tvivl, Ladhed, Adspredelse, vor Egenvillie.

Jak. 1, 6. 7. Hvo, som beder, bede i Troen, intet tvivlende, thi den, som tvivler, er ligesom en Havbølge, der røres og drives af Vejret. Ikke tænke det Menneske, at han skal faa noget af Herren.

Luk. 18, 1. Man bør altid bede og ikke blive træt.

Eksempler paa Udholdenhed i Bøn: Abraham, Jakob, den kananæiske Kvinde. — Lignelsen om den uretfærdige Dommer og Enken.

Vi kunne bede alle Steder, ene og midt iblandt Mennesker, naar der blot er Stilhed i vort Sind.

Matth. 6, 6. Naar du beder, da gik ind i dit Kammer og luk din Dør og bed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som ser i Løndom, skal betale dig aabenbare.

Vi kunne bede til alle Tider, men det er bedst for vor Skrøbeligheds Skyld at have bestemte Bedetimer.

Vi kunne bede om alt, men Gud vil høre vor Bøn paa den Tid og den Maade, som tjener os bedst.

Bønnen i Jesu Navn opfyldes ubetinget. At bede i Jesu Navn er at bede ud af et inderligt Livs-samfund med Ham, saa at Han lægger sin Bøn til vor og beder med os.

Joh. 15, 16. Hvad som helst I bede Faderen om i mit Navn, skal Han give eder.

Joh. 15, 7. Dersom I blive i mig, og mine Ord blive i eder, da beder om hvad som helst I ville, og det skal vederfares eder.

Fadervor.

Da Disciplene bad Jesus: Lær os at bede, lærte Han dem Fadervor, og i Daaben have vi som Guds Børn faaet Lov til at bede denne Bøn, som er Herrens og Menighedens Fællesbøn og den fuldkomne Bøn, fordi den omfatter alt, hvad Guds Børn trænge til. De tre første Bønner i Fadervor angaa de evige Goder, de fire sidste angaa saadanne Goder, som vi kun trænge til i dette jordiske Liv.

Fader vor, du, som er i Himmelen!

Denne Tiltale kan kun i Sandhed bruges af dem, som ved Daaben ere genfødte til at være Guds Børn. Ligesom Faderen har hjemme i Himmelen, høre vi som hans Børn ogsaa hjemme der.

Fil. 3, 20. Vort Borgerskab er i Himmelen.

Den første Bøn.

Helliget vorde dit Navn!

Guds Navn er Fadernavnet. Om denne Bøn siger Luther: »Dette sker, naar Guds Ord læres purt og rent, og vi ogsaa leve helligt som Guds Børn derefter«.

Sl. 119, 9. 11. Hvorved skal en ung holde sin Sti ren? Derved, at han holder sig efter dit Ord. Jeg gemte dit Ord i mit Hjerte, paa det jeg ikke skulde synde imod dig.

Sl. 119, 105. Dit Ord er en Lygte for min Fod og et Lys paa min Sti.

Matth. 5, 16. Lader eders Lys skinne for Menne-skene, at de se eders gode Gerninger og ære eders Fader, som er i Himmelen.

Den anden Bøn.

Tilkomme dit Rige!

Vi bede i denne Bøn, at Guds Rige, som er »Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig-Aand« (Rom. 14, 17), mere og mere maa fylde vore Hjerter, og at Menigheden maa faa Kraft til at udbrede Evangeliet i Verden og vinde flere og flere Hjerter for Herren; thi dette er Betingelsen for, at Gud Faders fuldkomne Rige kan komme i Herlighed.

Luk. 17, 21. Guds Rige er inden i eder.

Matth. 24, 14. Guds Riges Evangelium skal prædikes i den hele Verden til et Vidnesbyrd for alle Folk, og da skal Enden komme.

Den tredje Bøn.

Ske din Villie, som i Himmelen, saaledes og paa Jorden!

Vi bede, at Guds Villie maa ske med os; men vi bede ogsaa, at den maa ske ved os, saa vi faa Lyst og Kraft til at udføre Hans Villie her paa Jorden, ligesom Englene udføre den i Himmelen.

Fil. 2, 13. Gud er den, som virker i eder, baade at ville og at udrette, efter sit Velbehag.

Luk. 22, 42. Jesus bad: Fader, ske ikke min, men din Villie!

Luk. 1, 38. Maria sagde: Se, jeg er Herrens Tjenerinde; mig ske efter dit Ord!

Ap. 6, 9, 6. Paulus sagde: Herre, hvad vil du, at jeg skal gøre.

Den fjerde Bøn.

Giv os i Dag vort daglige Brød!

Denne Bøn omfatter alle vore jordiske Fornødenheder, for hvilke vi ikke maa være bekymrede, da Gud ved, hvad vi trænge til, og som en

almægtig og kærlig Fader sørger for sine Børn. Vi modtage det daglige Brød paa rette Maade, naar vi bede derom, arbejde derfor, holde til Raade dermed, meddele deraf og takke derfor.

Matth. 6, 33—34. Søger først Guds Rige og Hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges eder. Bekymrer eder derfor ikke for den Dag i Morgen; thi den Dag i Morgen skal bekymre sig for sit eget. Hver Dag har nok i sin Plage.

Ordsp. 30, 8. Giv mig ikke Armod eller Rigdom, men uddel til mig mit beskikkede Brød.

1 Tim. 6, 6—10. Vistnok er Guds frygt med Nøjsomhed en stor Vinding. Thi vi have intet bragt med til Verden, det er da aabenbart, at vi ej heller kunne bringe noget ud derfra. Men, naar vi have Føde og Klæder, skulle vi dermed lade os nøje. Men de, som ville vorde rige, falde i Fristelse og Snare og mange daarlige Begæringer, som nedsænke Menneskene i Ødelæggelse og Fordærvelse; thi Pengegerrighed er en Rod til alt ondt.

Luk. 10, 41. 42. Du gør dig Bekymring og Uro med mange Ting, men eet er fornødent.

Joh. 6, 12. Sanker de overblevne Stykker tilsammen, at intet forkommes.

Den femte Bøn.

Og forlad os vor Skyld, som vi og forlode vore Skyldnere!

Vi bede Gud, som gav os Syndernes Forladelse i Daaben, »at Han ikke vil se hen til vor Synd og ikke derover forskyde vor Bøn« (Luther), men at Han daglig vil rejse os op, naar vi falde; og vi bede, at det maa kendes paa os, at vi skønne paa denne Naade, derved, at vi villig tilgive vor Næste det lidet, han maaske kan være os skyldig.

Matth. 6, 14. 15. Forlade I Menneskene deres Overtrædelser, saa skal eders himmelske Fader og forlade eder; men forlade I ikke Menneskene deres Over-

trædelser, saa skal eders Fader ikke heller forlade eders Overtrædelser.

Matth. 18, 21—35. Lignelsen om den gældbundne Tjener.

Luk. 23, 34. Jesus sagde: Fader, forlad dem! thi de vide ikke, hvad de gøre.

Ap. G. 7, 60. Stefanus bad: Herre, tilregn dem ikke denne Synd.

Den sjette Bøn.

Og led os ikke i Fristelse!

Gud frister ikke sine Børn paa anden Maade end ved at prøve deres Tro, saa den kan blive stærkere derved; dog gyse vi for Prøvelsen og bede om, at den ikke maa behøves, og, hvis den er nødvendig, at vi da maa bestaa Prøven. Naar Djævelen, Verden og vort Kød vil forføre os, bede vi Gud staa os bi og hjælpe os, at vi maa vinde Sejrr. Den værste Fristelse er Anfægtelse i Troen.

Ef. 6, 11. Ifører eder Guds fulde Rustning, at I kunne være mægtige til at modstaa Djævelens snedige Anløb.

Matth. 26, 41. Vaager og beder, at I ikke skulle falde i Fristelse! Aanden er vel redebon, men Kødet er skrøbeligt.

1 Kor. 10, 12. Hvo, som tykkes at staa, se vel til, at han ikke falder!

2 Tim. 4, 7. Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen.

Den syvende Bøn.

Men fri os fra det onde!

Til Slutning bede vi Gud bevare os fra alt Slags ondt paa Legeme og Sjæl: vort Legeme fra Sygdom m. m., vor Sjæl fra Vantro og anden Synd; og vi bede, at Han vil bevare os i alle vore Livsforhold fra Farer, Ulykker og Sorger og til sidst føre os ud af Dødens Trængsel til den evige Salighed.

Thi dit er Riget og Magten og Æren i Evighed, Amen!

Ligesom vi i Tiltalen begynde med at udtale vor Tro paa, at vor himmelske Fader baade vil og kan bønheøre os, saaledes slutte vi med den samme Bekendelse, idet vi lægge os selv og alt vort ind under Hans Varetægt. Ordet Amen betyder: Ja, ja, det skal ske saaledes.

Sakramenterne.

Ved Sakramenter forstaa vi hellige Handlinger, som Kristus har indstiftet, i hvilke Han selv er til Stede og meddeler os sine Naadegaver, idet Han har forbundet sit Ord med et synligt Tegn.

Der er to Sakramenter: Daaben og Nadveren.

Daabens Sakramente.

Jesus indstiftede Daabens Sakramente i de 40 Dage mellem sin Opstandelse og Himmelfart.

Matth. 28, 18—20. Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden. Gaar derfor ud og gør alle Folk til mine Disciple ved at døbe dem i Faderens, Sønnens og den Hellig-Aands Navn, idet I lære dem at holde alt det, som jeg har befalet eder. Og se, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

Det synlige Tegn i Daaben er Vandet, men uopløselig forbundet med Vandet er Ordet. Idet vi døbes i den treenige Guds Navn, døbes vi til Samfund med Ham og faa Del i alt det, som Ordet lyder paa, saa at vi fries fra Djævelens Magt og blive Gud Faders Børn, faa Jesus til Frelser og Hellig-Aanden til Vejleder og Trøster. I

Daaben faa vi derfor Syndernes Forladelse og blive indlemmede i Guds Rige; vi blive gødfødte, det vil sige: Her lægges Spiren til det nye Menneske, som under Hellig-Aandens Ledelse skal vokse og modnes.

Ap. G. 2, 38. Apostelen Peter sagde paa Pinsedag: Omvender eder, og hver af eder lade sig døbe i Jesu Kristi Navn til Syndernes Forladelse, og I skal faa den Hellig-Aands Gave.

Joh. 3, 5. Jesus sagde til Nikodemus: Uden nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke komme ind i Guds Rige.

Tit. 3, 5. 6. Han har frelst os ved Igenfødselen og Fornnyelsens Bad i den Hellig-Aand, hvilken Han har rigeligen udøst over os ved Jesus Kristus, vor Frelser.

Rom. 6, 4. Vi ere begravne med Kristus ved Daaben til Døden, paa det at, ligesom Kristus er oprejst fra de døde ved Faderens Herlighed, saa skal og vi vandre i et nyt Levned.

Daaben er en Pagt, det vil sige en Overenskomst, som Gud opretter med os, idet Han henvender sig til hver enkelt af os og tilbyder os sin Naade. Hvad vi have at gøre, er at modtage Tilbudet, det vil sige at tro. Uden vor Tro nytte Daaben os intet.

1 Pet. 3, 21. Daaben er ikke Renselse fra Kødets Urenhed, men en god Samvittigheds Pagt med Gud ved Jesu Kristi Opstandelse.

Mark. 16, 16. Hvo, som tror og bliver døbt, skal blive salig, men hvo, som ikke tror, skal fordommes.

Men for at kunne modtage Guds Naade maa vi sige os løs fra Guds Fjende, det er: forsage Djævelen og alle hans Gerninger og alt hans Væsen. Hans Gerning er Mord, hans Væsen er Løgn.

Derfor falder Daabspagten i to Dele: I. Forsagelsen og II. Trosbekendelsen.

I Kirkens første Tider døbttes i Regelen kun voksne; men allerede tidlig, rimeligvis i Apostlenes Dage, blev Barnedaaben almindelig; thi ogsaa smaa Børn trænge til Daaben paa Grund af Arvesynden.

Mark. 10, 14. Jesus sagde: Lader de smaa Børn komme til mig og formener dem ikke; thi Guds Rige hører saadanne til.

Daabshandlingen.

Ved Daabshandlingen mærke vi særlig følgende:

I. Korsbetegnelsen. Barnet faar Korstegnet paa Ansigt og Bryst med de Ord: Modtag det hellige Korsens Tegn, haade paa dit Ansigt og paa dit Bryst, til et Vidnesbyrd, at du skal tro paa den korsfæstede Herre, Jesus Kristus.

II. Evangeliets Oplæsning, Mark. 10, 13—16.

III. Fadervor.

IV. Daabspagten: Barnet tilspørges med Navns Nævnelser om Forsagelsen og Troen, saaledes:

Forsager du Djævelen?

Og alle hans Gerninger?

Og alt hans Væsen?

Tror du paa Gud Fader o. s. v. (Første Trosartikel).

Tror du paa Jesus Kristus o. s. v. (Anden Trosartikel).

Tror du paa Hellig-Aanden o. s. v. (Tredie Trosartikel).

Vil du døbes til denne Tro?

Naar der paa Barnets Vegne er svaret ja paa disse Spørgsmaal, følger Daabsordet med Nævnelser af Barnets Navn:

Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og Hellig-Aandens Navn.

Ved hvert af de tre hellige Navne hældes Vand over Barnets Hoved. Saaledes forbindes Vandet med Ordet efter Herrens Befaling, thi, som Luther

siger: »Vand gør det vistnok ikke, men Guds Ord som er med og ved Vandet, og Troen, som forlad sig paa dette Guds Ord i Vandet«.

Daabshandlingen afsluttes med:

V. Fredlysningen: Fred være med dig!

Herren taler selv til os i Daaben gennem Sjtjeners Mund, træder i personligt Forhold til de enkelte, nævner os ved Navn og skænker os al hvad Ordet udsiger. Daaben er Døren til Guds Rige, og vi grunde vort Salighedshaab paa v Daab.

Naar Menigheden lader de smaa Børn døbe forpligter den sig til at give dem en kristelig Ordgælselse, for at de kunne blive i Kristus, ligesom de i Daaben ere indpodede i Ham (Rom. 11).

Konfirmationen (Daabs-Stadfæstelsen), som indførtes i vor Kirke 1736, er en kirkelig Handlin hvor de unge, naar de ere komne til Skels-Aar eller Alder, i Menighedens Forsamling stadfæste deres Daabspagt ved selv at svare ja til Forsagelsen og Troen og stadfæstes i deres Daabspagt ved Menighedens Bøn og Præstens Velsignelse.

Aab. 3, 11. Hold fast ved det, du har, at ingen skal tage din Krone.

Konfirmationen bliver saaledes Beredelsen til Herrens Bord, den hellige Nadver.

Nadverens Sakramente.

Den hellige Nadver eller Alterens Sakrament blev indstiftet af Jesus Skærtorsdag Aften, da Han holdt Paaskemaaltidet med sine Disciple.

Indstiftelsesordene lyde saaledes:

Vor Herre, Jesus Kristus, i den Nat, da Han blev forraadt, tog Han Brødet, takkede, brød det, gav sine Disciple det og sagde: Taget dette hen og æder det; det er mit Legeme som gives for eder; dette gør til min Ihu-kommelse.

Ligesaa tog Han og Kalken efter Aftensmaaltidet, takkede, gav dem og sagde: Drikker alle deraf! Denne er det nye Testaments Kalk i mit Blod, som udgydes for eder til Syndernes Forladelse. Dette gør, saa ofte som I det drikke, til min Ihukommelse.

Det synlige Tegn i Nadveren er Brød og Vin, og vi modtage i, med og under Brødet og Vinen Jesu Legeme og Blod, som paa en for os ubegribelig Maade virkelig er der til Stede.

Den hellige Nadver er vor Herres Jesu Mindefest. I den opnaa vi den fuldkomne Forening med Jesus. Han delagtiggør os ved den i sit Legeme og Blod til Stadfæstelse paa Syndernes Forladelse, som blev os tilsagt i Daaben, og til Næring og Styrkelse for det evige Liv i os.

I Nadveren befæstes vi tillige i Samfund med hverandre (de helliges Samfund) derved, at vi have vor fælles Livsnæring i Kristi Legeme og Blod (Kommunion).

Joh. 6, 54—56. Jesus sagde: Hvo, som æder mit Kød og drikker mit Blod, har et evigt Liv, og jeg skal oprejse ham paa den yderste Dag. Thi mit Kød er sandelig Mad, og mit Blod er sandelig Drikke. Hvo, som æder mit Kød og drikker mit Blod, han bliver i mig, og jeg i ham.

Joh. 15, 4. 5. Bliver i mig, saa bliver og jeg i eder. Ligesom Grenen ikke kan bære Frugt af sig selv, uden den bliver i Træet, saa kunne I ikke heller, uden I blive i mig. Jeg er Vintræet, I ere Grenene. Hvo, som bliver i mig, og jeg i ham, han bærer megen Frugt; thi uden mig kunne I slet intet gøre.

Joh. 13, 35. Derpaa skulle alle kende, at I ere mine Disciple, dersom I have indbyrdes Kærlighed.

Nadverens Velsignelse har sin Grund i Kristi Ord, som Han har forbundet med Brødet og Vinen; dog, hvad der gives os i Nadveren, kan ikke komme os til gode, uden vi tro dette Kristi Ord.

Derfor skulle vi prøve os selv, før vi gaa den hellige Nadver, om vi kunne være værdi Gæster ved »Herrens Bord«. Dette kunne vi ik blive ved udvortes Beredelse eller ved vor eg Kraft, men kun derved, at vi staa i vor Daal pagt, saa at vi oprigtig angre vore Synder og i paa vor Frelser, som i Daaben har skænket Syndernes Forladelse og i Nadveren giver os Legeme og Blod.

Uværdige Gæster ere vi derimod, dersom komme i Vantro eller LigeGYldighed, kun for Sk og Brugs Skyld.

1. Kor. 11, 27—29. Hvo, som æder dette Br eller drikker Herrens Kalk uværdelig, skal være sk dig i Herrens Legeme og Blod. Men hvert Mennes prøve sig selv, og saaledes æde han af Brødet drikke af Kalken. Thi hvo, som æder og drikk uværdelig, æder og drikker sig selv til Dom, idet h ikke gør Forskel paa Herrens Legeme.

Medens Daaben, i hvilken Genfødselen find Sted, kun foregaar een Gang, kan og bør Nadvere som tjener til det nye Livs Næring og Vækst i c stadig gentages. (»Saa ofte, som I det drikke. Hvor ofte maa afhænge af hver enkelt Kriste særlige Trang.

Nadverhandlingen.

Forud for Altergangen er »Skriftemaalet idet Præsten i Skriftetalen opfordrer Altergæsterr til at aflægge en oprigtig Syndsbekendelse for Gu i deres Hjerter, hvorpaa han, under Forudse ning af, at dette er sket, tilsiger dem deres Syn ders Forladelse i den treenige Guds Navn.

*) Skriftemaallet ved Altergangen er saaledes udelukkend en Syndsbekendelse for Gud; men ofte vilde det sikker være gavnligt, om vi ogsaa skriftede for Mennesker, sor der staar Jak. 5, 16: »Bekender Overtrædelserne for hver andre.

Ved Nadverhandlingen mærke vi særlig følgende:

I. Indledningstalen, som fremsiges af Præsten, medens Nadvergæsterne knæle ved Alteret.

II. Fadervor.

III. Indstiftelsesordene: »Vor Herre, Jesus Kristus, i den Nat« o. s. v.

IV. Uddelingen af Brød og Vin til hver Nadvergæst under følgende Ord: Dette er Jesu sande Legeme. Dette er Jesu sande Blod.

V. Fredlysningen.

Tillæg.

Det kristelige Kirkeaar.

Kirkeaaaret deles i:

A. Den festlige Del (»Herrens« Halvaar, Vinterhalvaaret) fra Advent til Trefoldigheds Søndag.

B. Den festløse Del (»Kirkens« Halvaar, Sommerhalvaaret) fra Trefoldigheds Søndag til Advent.

A. Den festlige Del

samler sig om de 3 Hovedfester: Jul, Paaske, Pinse.

I. Julen.

Julefesten forberedes ved Adventstiden, afsluttes med Helligtrekongerstiden.

1ste Søndag i Advent (o: Ankomst) er den kirkelige Nytaarsdag (Jesu Indtog i Jerusalem), derpaa følge 3 Søndage i Advent indtil

Julefesten, Kristi Fødselsfest.

25nde December: 1ste Juledag, Kristi Fødselsdag (Jule-Evangeliet).

26nde December: 2den Juledag, St. Stefansdag (Stefanus's Martyrdød).

1ste Januar, 8nde Dag efter Juledag, den borgerlige Nytaarsdag (Jesu Navnedag).

6te Januar: Helligtrekongersdag; derefter følge 1—6 Søndage efter Helligtrekonger, Tallet retter sig efter, hvor tidlig Paasken falder.

Søndag Septuagesima (d. 70nde), Søndag Sexagesima (d. 60nde) og Fastelavnssøndag ligge imellem Juletiden og Paasketiden.

2. Paasken.

Paaskefesten indledes med Fastetiden, afsluttes med de 40 Dage fra Paaske til Kristi Himmelfartsdag.

Fastetiden begynder Askeonsdag; Navnet Fastetid skriver sig fra Pavedømmets Dage, da man fastede, 3: afholdt sig fra Kødspiser, 40 Dage før Paaske, — Søndagene fastede man ikke. Der er 6 Søndage i Fasten, af hvilke mærkes: 4de Søndag, som kaldes Midfaste, 5te, som kaldes Mariæ Bededagsdag, og 6te, som kaldes Palmesøndag; denne indleder den stille Uge.

Paaskefesten (1ste Paaskedag falder paa 1ste Søndag efter 1ste Fuldmaane efter Foraars-Jævndøgn) deles i:

- a) **Korsfæstelsens Paaske**, hvortil høre:
Skærtorsdag (Nadverens Indstiftelse).
Langfredag (Jesu Død).
Gravsabbaten, da Jesu Legeme laa i Graven.
- b) **Opstandelsens Paaske**, hvortil høre:
1ste Paaskedag (Jesu Opstandelse).
2den Paaskedag (de to Disciple i Emmaus).
Derefter følge de 6 Søndage efter Paaske, som forberede til Pinse. Paa 4de Fredag efter Paaske falder Store Bededag, hvortil flere særlige Bededage bleve samlede 1685. Den 40nde Dag efter Paaske er:

Kristi Himmelfartsdag, da Jesus for sidste Gang viste sig for Disciplene.

3. Pinsen.

De 10 Dage efter Kristi Himmelfartsdag indlede **Pinsefesten**, som falder den 50nde Dag efter Paaskedag.

1ste Pinsedag (Hellig-Aandens Udgydelse over Menigheden).

2den Pinsedag (Joh. 3, 16—21).

Pinsefesten afsluttes 8de Dagen derefter med Trefoldigheds Søndag.

B. Den festløse Del

begynder med Trefoldigheds (Trinitatis) Søndag Efter denne følge 1—27 Søndage efter Trinitatis til Advent. Antallet veksler, efter som Paasken falder tidlig eller sent.

Enkelte Mærkedage i denne Del af Kirkeaaere ere følgende, af hvilke dog ingen holdes som Helligdag:

St. Hansdag, 24de Juni, Johannes Døberens Fødselsdag, Mikkelsdag, 29de Sept., kaldet efter Ærkeengelen Mikael. Allehelgensdag, 1ste Novbr., der hos os er Mindefest for den lutherske Reformation og henlægges til den nærmest følgende Trinitatis Søndag. Mortensdag, 11te Novbr., kaldet efter Martin af Tours, efter hvem Martin Luther opkaldtes, da han fødtes Mortensaften.

De Udtog af den hellige Skrift, som bruges ved Gudstjenesten, kaldes Perikoper; de bestaa af Evangelier (Udtog af de 4 Evangelier), Epistler (Udtog af det nye Testaments Breve) eller Lektier (Udtog af de øvrige Bøger i Skriften).

De forskellige Kirkesamfund.

Det romersk-katolske Kirkesamfund anser Paven i Rom for Kristi Statholder paa Jorden, med samme Myndighed som Han til at herske over

Kirken; ingen kan blive salig uden at rette sig efter, hvad Paven og Gejstligheden lærer og byder. I Tidernes Løb have Paverne udstedt en Mængde Læresætninger, som det er befalet den romersk-katolske Menighed at tro paa. Disse Læresætninger sættes af Katolikkerne lige med den hellige Skrift. Pavens Ufejlbarhed i alle kirkelige Anliggender blev højtidelig vedtagen 1870.

Medens alt, hvad Kristus har lært os, i Virkeligheden gaar ud paa, at vi frelses udelukkende af Naade ved Troen, sige Katolikkerne, at vi frelses ved Tro og gode Gerninger, som Almisser, Bøn, Valfarter o. s. v., og at vi kunne afsone vore Synder i »Skærsilden«.

I Stedet for, at vi, som Jesus har lært os, skulle gaa med vore Bønner lige til Gud selv, anraabe Katolikkerne Helgener og bede disse gaa i Forbøn for dem hos Gud. Disse Helgener ere fromme Mænd og Kvinder, som efter deres Død af Paven udnævnes til denne Værdighed. Den øverste blandt dem er Jomfru Maria, om hvem Katolikkerne lære, at hun er født uden Arvesynd (vedtaget 1854).

Om den hellige Nadver lære Katolikkerne: 1) At Brødet og Vinen forvandles til Kristi Legeme og Blod og kun beholde Udseende, Lugt og Smag af Brød og Vin; 2) at kun Brødet, men ikke Vinen, maa uddeles til Lægfolk, tvært imod Herrens Indstiftelsesord (»Drikker alle heraf«); 3) at Indvielsen af Brødet og Vinen er en Gentagelse af Kristi Offer, som Præsten frembærer i Kristi Sted til Forsoning baade for levende og døde. Ogsaa dette er tvært imod den hellige Skrift, som lærer, at Kristus har gjort den fuldkomne Forsoning een Gang for alle.

Katolikkerne have syv Sakramenter, nemlig, foruden Daab og Nadver: Konfirmationen, Boden eller Skriftemaalet, Ægteskabet, Præstevielsen og den sidste Olie. Alle disse Handlinger savne den til Sakramenterne hørende Hovedbetingelse: at være indstiftede af Kristus selv.

Det græsk-katolske Kirkesamfund har de fleste

af Romerkirkens Vildfarelser tilfælles med den men udskilte sig fra den Aar 1054 og anerkendte ikke Paven som sit Overhoved.

Den græsk-katolske Kirke uddeler dog baa Brødet og Vinen; derimod har den forandret Daabspagten, idet den ikke døber paa den apostoliske Trosbekendelse, men paa en anden Lærebekendelse (den nikænske), som senere er fremkommen.

Det evangelisk-lutherske Kirkesamfund opstod, i Luther ved Reformationen eller Kirkerensning (1517) paaviste Vildfarelserne i den romersk-katolske Kirke, fremdrog det rene Evangelium om Retfærdiggørelsen ved Troen alene og satte Bibelen, hvis Læsning hidtil havde været utilgængelig for Læsefolk, paa dens rette Plads som Menighedens Bog.

Det reformerte Kirkesamfund, hvis Ledere, Zwingli og Calvin, fulgte Luther i Løsrivelsen fra Pavekirken, skiller sig fra det evangelisk-lutherske, særlig Læren om Sakramenterne, i hvilke de Reformerte kun se udvortes Tegn eller Panter paa Gud Naade.

Det evangelisk-lutherske og det reformerte Samfunds Tilhængere have Fællesnavnet Protestanter fordi de protesterede mod Pavens falske Lærdomme

Fra den reformerte Kirke ere de fleste protestantiske Sekter udgaaede, f. Eks. Baptisterne som forkaste Barnedaaben, Metodisterne*, der fordrer en udvortes kendelig Bodskamp som Vidnesbyrd om »Genfødselen«, Irvingianerne, hos hvem Fornyetelsen af Apostelembedet og Forventningen om Kristi nære Genkomst ere Hovedpunkter, og flere andre Sekter.

En luthersk Sekt er Herrnhuterne eller Brødre-menigheden, der øver en streng Kirketugt. Indtil for kort siden benyttedes Lodkastning til Afgørelsen af alle vigtige Spørgsmaal.

*) Fra Metodisterne er »Frelsens Hær« udgaaet.

En ejendommelig Stilling indtage Kvækerne, som have afskaffet baade Daab og Nadver og derved stillet sig uden for det kristne Samfund. De sætte Aandens Røst i deres Indre over den hellige Skrift. I deres Levned ere de nøjsomme, sanddru og nidkære til Kærlighedsgerninger.

